

Konceptualna analiza poredbenih frazema mjesnog govora Kožljaka

Laginja, Nina Maria

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:537259>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

onimi s kimi san kako prs i nohat

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika

**KONCEPTUALNA ANALIZA POREDBENIH FRAZEMA
MJESNOG GOVORA KOŽLJAKA**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS BODOVA

Nina Maria Laginja

Zagreb, 2024.

Mentorica

Doc. dr. sc. Marija Malnar Jurišić

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad obrađuje temu konceptualne analize poredbenih frazema mjesnog govora Kožljaka. Rad započinje smještanjem mjesnog govora u jezični kontekst, a završava rječničkim prilogom poredbenih frazema.

Mjesni govor Kožljaka dio je čakavskog narječja, ikavsko/ekavskog dijalekta i skupine čepićkih govora. Prikupljena frazeološka građa svjedoči o fonološkim i morfološkim obilježjima karakterističnim za navedeni jezični kontekst. Uz definiranje dijalektoloških obilježja, rad donosi uvod u područje frazeologije i poredbenih frazema. Pristupi analizi frazema su različiti. U ovome radu izvršena je prvobitno konceptualna analiza, a zatim i kraća, semantička analiza.

KLJUČNE RIJEČI:

dijalektologija, frazeologija, poredbeni frazemi, konceptualna analiza

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Kožljak – geografski smještaj i povijesni pregled	2
3. Pripadnost Kožljaka čakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu	3
3.1. Granice čakavskog narječja	3
3.3. Fonološke značajke.....	5
3.4. Morfološke značajke.....	7
4. Frazeologija.....	8
4.1. Dijalektna frazeologija	10
4.2. Poredbeni frazemi	10
4.3. Konceptualna analiza frazema	11
5. Konceptualna analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Kožljaka	12
5.1. Frazemi koji se odnose na čovjeka	12
5.1.1. Čovjekova vanjština.....	12
5.1.2. Osobine ljudi	17
5.1.3. Stanje.....	25
5.1.4. Odnos prema radu	30
5.1.5. Međuljudski odnosi.....	31
5.1.6. Odnos prema jelu	32
5.1.7. Način kretanja	33
5.2. Frazemi koji se odnose na predmete.....	35
5.2.1. Značenje količine	35
5.2.2. Boja predmeta	35
5.2.3. Težina predmeta	36
5.2.4. Tvrdoća predmeta	37
5.2.5. Suhoća predmeta	37
5.2.6. Čistoća/nečistoća.....	37
5.2.7. Vrijednost predmeta	38
5.2.8. Miris	38
5.2.9. Okus	38
5.3. Frazemi koji se odnose na situacije	39
5.3.1. Uspjeh	39
5.3.2. Neugodna situacija.....	39
5.3.3. Neočekivana situacija	40

5.3.4. Mamurnost	40
5.3.5. Okolnosti	40
5.4. Frazemi koji se odnose na način	40
5.4.1. Dobro	40
5.4.2. Loše	41
5.4.3. Idealno	41
5.4.4. Uzaludno	41
5.4.5. Iznenada	41
5.4.6. Uporno	41
6. Semantička analiza	42
6.1. <i>Nôć</i>	42
6.2. <i>Vrâh</i>	43
6.3. Animalizmi	43
6.5. Somatizmi	44
7. Zaključak	46
9. Prilozi	46
9.1. Rječnik frazema mjesnog govora Kožljaka	47
8. Literatura	67
8.2. Internetski izvori:	68
8.3. Rječnici	68

1. Uvod

Tema ovog diplomskog rada bazira se na konceptualnoj analizi frazema. Frazemi koje se obrađuje usmjerenim su upitnikom prikupljeni u mjesnome govoru Kožljaka, malog naselja s istočne strane Istre. Rad se bavi područjem dijalektologije i frazeologije, a u posljednjem je dijelu donesen rječnički prilog promatrane frazemske građe.

Rad započinje geografskim smještajem naselja istraživanog govora u prostor istočne strane Istre podno Učke, u blizinu nekadašnjeg Čepićkog jezera. Istaknute su ključne povijesne okolnosti i specifičnosti kulturne baštine te glavne gospodarske grane u prošlosti i danas.

Mjesni govor Kožljaka smješta se u poddijlekt čepićkih govora, ikavsko-ekavski dijalekt i čakavsko narječje. Za svaku od tih kategorija donesene su teritorijalne granice unutar kojih se govor, dijalekt i narječje koristi te koji još govori spadaju u istu kategoriju. Nakon definiranja granica, donesene su fonološke i morfološke značajke sadašnjeg stanja govora Kožljaka, kojima se, prema stupnju razlikovnosti, određuje pripadnost promatranog govora ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskoga narječja.

Uvod u granu frazeologije i opće činjenice o tom području navedene su u četvrtome poglavlju. Donesen je kratki pregled povijesti istraživanja frazeologije, s naglaskom na hrvatsku frazeologiju. Najmanju frazeološku jedinicu čini frazem pa su u istome poglavlju objašnjene njegove temeljne odrednice. Kako se rad bavi proučavanjem frazema mjesnog govora, prikazano je na koji način dijalektna frazeologija pridonosi bogatstvu jezičnog korpusa i njegovu očuvanju. Nadalje, poglavlje o frazeologiji donosi kratko definiranje poredbene frazeologije i poredbenih frazema te od kojih su sastavnica sačinjeni. Naposljetku, rad se bavi konceptualnom analizom koja se bazira na kognitivnoj lingvistici prema kojoj se frazemi razvrstavaju prema konceptima. Frazemi su klasificirani u četiri velike kategorije – frazemi koji se odnose na čovjeka, frazemi koji se odnose na predmete, frazemi koji se odnose na situacije i frazemi koji se odnose na način.

U petome poglavlju prikupljeni korpus frazema razvrstan je u navedene cjeline. Svaka skupina ima nekoliko potkategorija u kojima, nakon niza frazema, slijedi zaključak i komentar na prikupljenu građu. Osim konceptualne, rad donosi i kraću, semantičku analizu s pregledom i komentarom na najčešće sastavnice s kojima se u frazemu uspoređuje.

Građa frazema prikupljena je terenskim istraživanjem, ispitivanjem izvornih govornika, odnosno usmjerenim upitnikom, a djelomice je ekscerpirana i iz spontanog govora. Govornici koji su sudjelovali u istraživanju veći su dio života proveli u Kožljaku i pripadaju trima dobnim skupinama: mlađoj (Mateo Jursić, rođen 1999., Petra Ugričić, rođena 1996.), srednjoj (Luciano Laginja, rođen 1967.) i starijoj (Anita Laginja, rođena 1946.). Ispitanicima se ovim putem zahvaljujem. Provedeni upitnik bazirao se na istovjetnim upitnicima provedenim na prostoru Tupljaka i Svete Katarine za potrebe diplomskih radova Sanje Stranić (2019) i Ines Lovrinić (2022) te istraživačkim radovima o govoru Kršana (Peršić 2002), Čabra (Malnar 2011), Paga (Vranić 1993) i Vrbovskog (Matešić 2006). Iako su ispitani mjesni govori smješteni u susjednim općinama, prikupljeni frazemi djelomično odstupaju od upitnika navedenih diplomskih radova. Dio građe prikupljen je iz slobodnoga spontanoga govora.

Cilj ovog diplomskog rada bio je, koliko sam u mogućnosti, doprinijeti očuvanju mjesnog govora, ali i stvaranju svojevrsne karte poredbenih frazema istočnog dijela Istre.

2. Kožljak – geografski smještaj i povijesni pregled

Kožljak je malo naselje koje se nalazi na istočnoj strani Istre, podno Učke. Dio je općine Kršan, a trenutno ga naseljava oko 160 stanovnika. S obzirom na smještaj uz nekadašnje Čepičko jezero, stanovništvo Kožljaka tijekom povijesti bavilo se, između ostalog, ribarstvom. Od njegova isušivanja 1930-ih godina, kao najzastupljenije gospodarske grane ističu se stočarstvo i poljoprivreda (Kos 2005).

Današnje naselje Kožljak nastalo je kao proširenje srednjovjekovnog kaštela, podignutog na liticama iznad Čepičkog jezera. Kaštel je sagrađen na mjestu prethodne prapovijesne gradine, uz cestu koja je povezivala Istru i Liburniju. U spisima se prvi puta spominje kao *castrum Josilach* 1102. godine, u doba grofa Ulrika II. i njegove supruge Adelaide (Milevoj 1987: 96). Osim naziva *Josilach* ili *Iosilach*, Kožljak je nosio nazive *Gosilach*, *Wachenstein* (od XIII. stoljeća) i, kako se spominje u *Istarskome razvodu*, Kožlak (Kos 2005).

Među najglasovitije vlasnike kaštela ubrajaju se obitelji Mojsijević i Nikolić (u srednjem vijeku) te Auersperg i Barbo (u novome vijeku). Obitelj Mojsijević Kožljaku je osigurala najširi teritorij gospoštije, obuhvaćajući okolna naselja (Kos 2005). Za razliku od njih, obitelj Nikolić poslužila je Vladimiru Nazoru kao inspiracija za djelo *Krvava košulja*, u kojem

u epskoj pjesmi *Buna u Kožljaku* opisuje pobune kmetova protiv tiranijskog vladara Ivana Nikolića Wachensteina (Milevoj 1987: 96).

Unutar zidina Staroga Kožljaka i danas je moguće pronaći različite građevine koje su obnašale stambene, gospodarske i religijske funkcije. Najistaknutija je obrambena kula, sagrađena kao nastavak prirodnih stijena, u čijem se podnožju nalazi crkvice sv. Hadrijana. Kao dio kaštela djelovao je i samostan. Napušten nakon Uskočkog rata (Kos 2005), kaštel je ostavljen propadanju, a trenutno je u fazi konzervacije i restauracije.

3. Pripadnost Kožljaka čakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu

3.1. Granice čakavskog narječja

Hrvatska narječja imenovana su prema prevladavajućoj zamjenici koja se u njima koristi, prema čemu je čakavsko narječje obilježeno upitno-odnosnom zamjenicom *ča*. Čakavsko se narječje dijeli na dijalekte, i to prema refleksu jata te prostoru na kojem se upotrebljava. U čakavštini tako razlikujemo: gornjomiranski/buzetski dijalekt, štakavsko-čakavski/jugozapadni, ekavskočakavski/sjevernočakavski, ikavsko-ekavski/srednjočakavski, ikavskočakavski/južnočakavski i jekavskočakavski/lastovski dijalekt (Brozović – Ivić 1988: 81). Iako je nekadašnje čakavsko govorno područje zauzimalo puno veći teritorij, u XXI. stoljeću ono obuhvaća prostor od Istre, dijelova Gorskog kotara i Like pa sve do Juga Dalmacije. U Istri uglavnom prevladava upravo čakavsko narječje, izuzev nekoliko točaka koje su od njega isključene i predstavljaju istarske štokavske punktove – Banjole, Peroj, Premantura, Valdebek, Vinkuran i Vintijan. U Gorskom kotaru ono je rasprostranjeno uz granicu sa susjednom Slovenijom u mjestima Klana, Pasjak i Studena, te u okolici grada Rijeke u Grobniku i Kastvu. U unutrašnjosti čakavskim se govori u mjestima Mrzle Vodice, Brestove Drage, Vrbovsko i Stubica, u okolici Otočca te Brinja i Jezerana, na prostoru gornjih tokova Dobre i Mrežnice. Pronalazi se i između Žumberka i Ozlja, gdje je čakavsko okruženo kajkavskim narječjem. Granica čakavskog dalje obuhvaća obalu do Omiša, gdje započinje prevladavajuće štokavsko narječje koje se upotrebljava do Novigrada (izuzev Senja koji se smatra čakavskim govornim područjem). Uz obalu, čakavski je očuvan i na jadranskim otocima – na Kvarneru, šibenskom i zadarskom arhipelagu te se upotrebljava do Lastova i Korčule i zapadnog dijela Pelješca. Kao izuzeci navode se Sumartin na Braču, Račišće na Korčuli i Sućuraj na Hvaru. Izvan hrvatskih granica čakavsko je narječje očuvano u Austriji, Gradišću, Slovačkoj i Sloveniji te iseljničkim zajednicama (Vranić – Zubčić 2018: 527–28).

Prevladavajući dijalekt čakavskog narječja jest ikavsko-ekavski, tj. srednjočakavski. Iako najrasprostranjeniji, srednjočakavski se ne može opisati kao potpuno homogeni dijalekt, što geografski, tako ni jezično. Stoga ga I. Lukežić dijeli na tri poddijalekta, tri teritorijalno-jezične podskupine, čiji nazivi adresiraju jezično stanje i područje njihove uporabe: primorski, kontinentalni i rubni poddijalekt. U sistematiziranju podjele Lukežić se vodila prvenstveno sustavom akcentuacije, kojem je zatim pridružila fonološke, fonetske i morfološke kriterije (Lukežić 1990: 105). Kao središte srednjočakavskog dijalekta navodi se sjeverno primorsko područje i otok Krk, od kuda se dijalekt dalje širi (Lukežić 1990: 27).

Lukežić razlikuje tri veće cjeline ikavsko-ekavskog: primorska, kontinentalna i rubna. Također, navodi i manje, geografski odijeljene cjeline među koje ubraja dvije skupine istarskih govora: „prvu čini šest naselja na Opatijskom krasu: Mune Male, Mune Vele, Brgud Mali, Brgud Veli, Pasjak i Šapjane. Druga se skupina prostire iza Učke u pravcu zapada i jugozapada. Krajnja joj je sjeverna točka mjesto Šušnjevice, krajnja istočna Kožljak, jugozapadna Milotski Breg, a zapadna Zarečje. Unutar tih točaka je dvadesetak naselja s ikavsko-ekavskim refleksom ê u govoru“ (Lukežić 1990: 29).

U pitanju su dakle dva tipa ikavsko-ekavskih govora – munski i čepićki govori. Čepićke je govore M. Maček 1930. godine podijelio na govore tzv. sjeverozapadnog klina čepićkih govora (Cerovlje, Novaki Pazinski, Gologorica, Gradinje i Zarečje), govore jugozapadnog klina čepićkih govora (Andretići, Milotski Breg, Sveti Ivan i Pavao te Sveti Petar u Šumi) i središnje govore oko Čepićkog jezera (Čepić, Kožljak, Kršan i Šumber). Od toga su govore Milotskog Brega, Svetog Ivana i Pavla te Svetog Petra u Šumi naknadno izdvojeni zbog veće pripadnosti ikavskom čakavskom govoru. Također, Lukežić je čepićkome tipu pridružila mjesne govore Boljevića, Čambarelića, Kostrčana, Krbuna, Kukurina, Lazarića, Pićna, Svete Katarine, Šušnjevice i Tupljaka, koji bi geografski pripadali skupini središnjih govora oko nekadašnjeg Čepićkog jezera. Godine 1995. S. Vranić postojećoj je karti ikavsko-ekavskih govora Istre pridružila govore sljedećih naselja: Blaškovići, Ćusi, dio Gologoričkog Dola, Gradinje, Jakačići, Kučebari Jakomići, Lukačići, Mandalenčići, Montovani, Podpićan, Sepčići, Veljaki i Zajci (Vranić 1995: 72–73).

3.3. Fonološke značajke

Godine 1977. M. Moguš izložio je niz fonoloških odrednica koje definiraju čakavsko narječje i kriterij su za određivanje pripadnosti pojedinih govora čakavskome narječju. Prateći kriterije M. Moguša, N. Peršić u knjizi *Govor Kršana* (2002) izdvojila je koje od tih kriterija ispunjavaju izvorni govornici Kršana u svome govoru. Kako je, prema dosad objavljenoj literaturi, govor Kršana najbliži govoru Kožljaka u nastavku će ukratko biti predstavljene fonološke odrednice, koje se osim Kršana, odnose i na Kožljak, što je dodatno nadopunjeno literaturom Ive Lukežić i Silvine Vranić.

Osnovni razlikovni kriterij kojim se govor Kožljaka, kao dio srednjočakavskog ili ikavsko-ekavskog dijalekta, potvrđuje kao čakavsko narječje jest upitno-odnosna zamjenica *ča*. Ona je dio značajki najvišeg ranga razlikovnosti, odnosno pripada rangu alijeteta u kojem se s kratkim naglaskom (*čä*) javlja kao oznaka za neživo (Moguš 1977: 20): *Ča je novega? Ča je danas za ubed? Imaš ča za oprat?* Zamjenica *ča* pojavljuje se i kao dio frazema u prikupljenoj građi za potrebe ovoga rada: *delat ča kako Boh zapovida*. Za razliku od Kršana i okolnih naselja, u Kožljaku se zamjenica *ča* ne ostvaruje u inačici sa zamjenom *o* za *a* (*čō*) (Peršić 2002: 29).

Jaka vokalnost na prostoru Kožljaka postignuta je ponajviše prelaskom vokala /ā/ > /ō/: *pijon, tovor, tonki, glova*. N. Peršić u samoglasničkom inventaru Kršana navodi i diftongaciju dugog /ē/ > /iê/ i dugog /ō/ > /uō/ (Peršić 2002: 33), ali na terenskom istraživanju govora Kožljaka nisu zabilježene navedene pojave. Vokalnom sustavu pripada i vokalno /r/ (Moguš 1977: 30): *přvi, křf, křpa, čřf*.

Refleks vokala /ę/, koji iza /j/, /č/ i /ž/ prelazi u /a/, još je jedno od osnovnih kriterija za prepoznavanje čakavskog narječja (Moguš 1977: 34). U Kožljaku je ovaj ostvaraj vidljiv na primjerima: *zajik* < *jězik* (prasl. *(j)ęzyкъ*), *jačmik* < *jěčmik* (prasl. *(j)ęčьmy*). Pripadnost Kožljaka srednjočakavskom ili ikavsko-ekavskom dijalektu određena je dvojakim ostvarajem refleksa jata /ě/. Refleks jata realizira se prema pravilu Jakubinskog i Meyera, prema kojem se /ě/ ostvaruje u odnosu na njegovo fonološko okruženje. To je pravilo kasnije nadopunio E. Hercigonja (Lukežić 1990: 12). Kako je realizacija jata sustavna, a ne nasumična, što je karakteristično isključivo čakavskome narječju, riječ je o pripadnosti najvišem stupnju razlikovnosti (Moguš 1977: 37). Tako u govoru Kožljaka pronalazimo ekavizme: *mesto, veli, verovat, sused, len*, i ikavizme: *mliko, drit, mliko, vrime, čovik, lip*.

Kao i Kršan, Kožljak je dio starijeg dvoakcenatskog sustava s prednaglasnim duljinama (s dugim i kratkim naglaskom). Stariji sustav odnosi se na podjelu M. Moguša koji akcenatski

sustav čakavskog narječja prema stupnju razvoja dijeli na stari, stariji, noviji i novi. Stariji sustav zadržao je stara mjesta naglasaka, ali je došlo do promjene trajanja ili intonacije. Dvoakcenatski sustav označava dva naglasaka – kratki silazni (˘) i dugi silazni (ˆ), te jedinice bez intonacije i siline – nenaglašene duljine (˘) i nenaglašene kračine (ˇ). Kratki silazni i dugi silazni naglasci ostvaruju se u inicijalnom, medijalnom i finalnom otvorenom i zatvorenom slogu: *lèto, pobìrat, mladìc, zâjno, pokôjni, pijôn*.¹ Duljina se ostvaruje isključivo prednaglasno, ali je u sve manjoj uporabi (usp. Peršić 2002: 42–48).

U suglasničkom inventaru mjesnog govora N. Peršić nabraja dvadeset i četiri člana. Od toga ističe kako se u čakavskome narječju općenito nisu razvili (dž) i (đ). Tako se iz praslavenskog (*dj) razvilo (j), dok se (dž) koje je došlo iz stranih izvora reflektiralo kao (ž) (Peršić 2002 48–49). Isto vrijedi i za govor Kršana i Kožljaka, dok je u pojedinim prilikama vidljivo korištenje fonema /'d/: *mlaji, grojze, rojen, žep, naružba*.

Nadalje, od suglasničkih osobitosti ističe se tzv. čakavsko /ć/, koje se jasno razlikuje od /č/. Kod većeg dijela čakavskih govornika ta je razlika jasno vidljiva, za razliku od tzv. „srednjeg č“ u koje se spajaju /ć/ i /č/ uz pojavu umekšanog izgovora (Vranić 1993: 117). Čakavsko /t'/ ostvaruje se u primjerima: *mladiť, kuća, tit', vrit'a*.

Za specifičnosti suglasnika uobičajena je promjena /m/ > /n/ u nepromjenjivim riječima i u gramatičkim morfemima. Međutim, riječ je o pojavi koja nije osobita samo za čakavsko narječje, već i za ostatak jadranske obale (Moguš 1977: 79). Osobitost prijelaza /m/ > /n/ provodi se sustavno, osim kod onih riječi koje završavaju korijenskim /m/ (*grom, dim*) (usp. Vranić 1993: 117). Izmjena /m/ > /n/ vidljiva je na primjerima: *iman, znon, prston, sedin, gledan*.

Kako navodi Vranić, na kraju nezadnjeg sloga u govoru Kršana potvrđeno je /l/ (Vranić 2021: 297), što je ovjereno i u govoru Kožljaka; *jelva, telci*. Finalno /l/ u govoru Kožljaka sačuvano je u imeničkih riječi (imenica, pridjeva): *debel, popel, bel*, dok u jednini muškog roda glagolskog pridjeva radnog može doći do njegova ispadanja (kao i ispadanja u kombinaciji s vokalizacijom) /l/ > /a/, /o/ ili /Ø/, što je slučaj i u govoru Kršana (Peršić 2002: 50): *rekā, zapeljō, prišā, šō*.

¹ Na navedenim primjerima naglasci su bilježeni tradicijskim oznakama za naglaske (koje odgovaraju oznakama za kratkosilazni i dugosilazni naglasak). U novijim zapisima (v. npr. Menac-Mihalić i Celinić 2012) bilježili bi se iktusom i iktusom nad duljinom.

Razvoj suglasničkih skupina u govoru Kožljaka glasi: /*tj/ > /ć/: *hodeć, tić, svića*; /*stj/ i /*skj/ > /šč/: *ugnjišće, natašće, gušćer*; /*dj/ > /j/: *rojendan, zaglojen*; /čr/: *čripnja, črn*. Zabilježeno je i slabljenje i ispadanje suglasnika u sredini riječi, što je karakteristično za čakavsko područje: *nokti > nohti, četvrtak > četrtak*. Osim u sredini riječi, ova se pojava ostvaruje i na kraju riječi: *vrag > vrah, ponest > pones, jedanajst > jedanajs*. Naposljetku, do pojednostavljenja suglasničkih skupova dolazi i na početku riječi: *pšenica > šenica, gren > ren, ptić > tić, pčela > čela*. Slabljenje i redukcija konsonanta karakteristična je i za druge jezične skupine čakavskih, kajkavskih i štokavskih govora (Peršić 2002: 51–54).

3.4. Morfološke značajke

Genitiv jednine muškog i srednjeg roda većinom završava nastavkom -a, npr. *Gren poli suseda., Nigderi lipšega mesta*. U genitivu množine te su imenice muškog roda jednake nominativu množine; *Gren poli susedi.*, dok se u srednjem rodu najčešće javlja nastavak -ah; *Ni više jajah*. Imenice ženskog i određene imenice muškog roda u genitivu jednine završavaju na -e; *Ni ti žene.*, što se u množini ostvaruje kao nastavak -ah ili rjeđe kao nulti završetak; *Ni nan ženah. Nigderi ni padel*. Kod imenica ženskog roda -i vrste nastavak -i ponavlja se u G mn., gdje može stajati i nulti završetak; *Ni nan stvori* (Peršić 2002: 57–63).

U imenicama u dativu, lokativu i instrumentalu množine proveden je sinkretizam. Imenice muškog i srednjeg roda završavaju na -imi; *Noć ćeš hi va kašetinimi., Žive po selimi., Remo z susedimi*. Imenice ženskog roda mogu imati nastavak -ami ili -imi; *Hodile su po večerami., Govore o kostimi., Bila san z pretelicami., Homo prema rožicami.*²

Od morfoloških obilježja valja spomenuti i kondicional, koji se kao razlikovni kriterij javlja u ovome obliku i kod drugih čakavskih govora. Glagol *biti* u kondicionalu glasi: *bin, biš, bi, bimo, bite, bi/biju* (usp. Peršić 2002: 69); npr. *Ča bite popili? Biš me zela sobun? Ja bin šo na večeru. Oni biju šli pomalo za ća.*

² Ovdje se govor Kožljaka razlikuje od kršanskog govora. U Kršanu vrijedi nejednakost za DLI pl. Zaključci su stoga doneseni prema analizi spontanog govora.

4. Frazeologija

Frazeologija je samostalna jezikoslovna disciplina, katkad definirana bliskom leksikologiji. Njezino značenje odnosi se na polje lingvistike koje se bavi proučavanjem frazema, ali i na ukupnost frazema nekog jezika, klasificiranih prema određenim kriterijima. Temeljna frazeološka jedinica jest frazem, definiran kao ustaljeni izraz čvrste jezične strukture (Kovačević 2012: 3, 8).

Frazeologija se kao samostalna disciplina afirmirala 1947. godine, objavljenim radom Viktora Vladimiroviča Vinogradova *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku*. Do daljnjeg razvoja stoga posljedično dolazi ponajprije u Rusiji, a zatim i drugim zemljama (Kovačević 2012: 4).

Istraživanje frazeologije u Hrvatskoj započelo je sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Tada se započinje s prikupljanjem, klasifikacijom i analizom frazema, što standardnog jezika, tako i jezika književnika u njihovim djelima. Osim pojedinih, proučava se frazeologija skupine pisaca na određenom području, čime se dobiva cjelovitija slika o govoru nekog podneblja (Malnar Jurišić 2016: 87). Početkom osamostaljenja hrvatske frazeologije smatra se objavljivanje rada Antice Menac – *O strukturi frazeologizma* (1970). Oko nje se okuplja tzv. *zagrebačka frazeološka škola*, zaslužna za afirmaciju frazeologije kao samostalne discipline na našem području (Kovačević 2012: 4).

Temeljnu frazeološku jedinicu, odnosno frazem, sačinjavaju najmanje dvije cjelovite sastavnice čvrste strukture. Frazem se integrira u diskurs kao prihvaćena i zapamćena cjelina te se ne stvara spontano u govornom procesu, što upućuje na njegovu reproduktivnost ili ustaljenost. Zbog njegove sintaktičke rečenične uloge, frazem se primjenjuje kao zaseban skup ili je dio rečeničnog ustrojstva (Fink-Arsovski 2002: 6).

Imenovanje osnovne frazeološke jedinice tijekom povijesti istraživanja izazvalo je brojne polemike. Iako trenutno prevladava naziv *frazem*, među postojeće nazive u literaturi ubrajaju se: „stalni izraz, stalni leksički kompleks, idiom, idiomatski izraz, idiomatska fraza, ustaljeni izraz, ustaljena kolokacija, ustaljena fraza, okamenjeni izraz, okamenjeni sklop, okamenjena fraza, frazem, frazeološka jedinica, frazeološki obrat“ (Kovačević 2012: 6). Ipak, najčešći su sljedeći izrazi: „faza, frazem, frazeologem, frazeologizam i idiom“ (Kovačević 2012: 6), čije se značenje s vremenom počelo razlikovati. Tako je *faza* u početku označavala svezu riječi u sintaksi, dok danas nosi negativnu konotaciju zbog asocijacija na praznorječive izraze. *Frazeologem* i *fazeologizam* imaju sličan tijek uporabe. Od toga se *fazeologizam*

koristi kao sinonim temeljne jedinice frazeologije i kao naziv isključivo za ekspresivne jedinice frazeologije. Termin *idiom* odnosio se na značenje frazeoloških jedinica na doslovnoj i prenesenoj razini značenja, dok značenje naziva *idioma* obilježava isključivo frazeološke jedinice s konotativnim značenjem (Kovačević 2012: 6–7). U hrvatskom jezikoslovlju u početku su se koristili termini *frazem* i, pod utjecajem ruske frazeologije, *frazeologizam*. Danas su općeprihvaćeni izrazi *frazem* i *frazeološka jedinica* (Kovačević 2012: 7–8)

Kako se frazeološke jedinice mogu definirati na različite načine, hrvatski frazeolozi opisuju pojedina obilježja kojima je moguće odrediti što frazem podrazumijeva. Josip Matešić tu nabraja:

- „*reproduciranje* – frazem se pojavljuje u gotovu obliku, kao čvrsta veza riječi ustaljena dugom uporabom
- *formalno ustrojstvo* – frazem je neraščlanjiv skup riječi od kojih su najmanje dvije riječi punoznačne
- *idiomatičnost* – semantička pretvorba najmanje jednoga člana toga čvrstog skupa riječi, tako da značenje frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njegovih članova
- *uklapanje u kontekst* – frazem se u rečenici pojavljuje kao njezin prosti član, tj. frazem nije skup riječi u vidu vlastitoga teksta“ (Matešić 1982: VI)

Antica Menac dopunjuje Matešićeve značajke:

- „ne stvara se u govornom procesu, nego se reproducira u gotovom obliku
- ima stalan sastav i raspored sastavnica
- značenje mu se obično ne izvodi iz značenja sastavnica jer one, ili barem neke od njih, doživljavaju semantičku pretvorbu
- uklapa se u rečenicu kao njen sastavni dio“ (Menac 1994: 161)
- ostale značajke: „metaforičnost, neprobojnost, emocionalnost, nacionalni karakter, neprevodivost na druge jezike“ (Menac 1994: 161)

Željka Fink-Arsovski navodi kako frazeme definira:

- supostojanje dviju sastavnica s cjelovitim značenjem i čvrstom strukturom
- ustaljenost i reproduktivnost
- desemantizacija, odnosno semantička preoblika jednog dijela ili svih frazemskih sastavnica
- slikovitost, koja je karakteristična za većinu frazema

- ekspresivnost i konotativno značenje (često negativno) (Fink-Arsovski 2002: 6)

4.1. Dijalektna frazeologija

Dijalektna frazeologija bavi se prikupljanjem i bilježenjem frazema nekog narječja, dijalekta ili mjesnog govora. S obzirom na čvrstu strukturu frazema čije sastavnice rijetko bivaju zamijenjene, frazemi postaju okamenjeni izrazi, a leksemi koji ih čine na taj način bivaju očuvani. Tako se u frazemima nerijetko pronalaze leksemi koji su izašli iz uporabe svakodnevnog govora (Malnar Jurišić 2016: 93). Primjeri koje je Josip Matešić naveo 1988. godine aktualni su i danas. Frazemi kao što su *mile-lale* te *navrat-nanos* i dalje se susreću u svakodnevnom govoru, iako je Matešić pred skoro četrdeset godina naveo kako su sastavnice spomenutih frazema izišle iz uporabe (Matešić 1988: 87). Prikupljanje građe dijalektne frazeologije stoga ujedno znači i očuvanje leksičkog sustava određenog govora, posebice onih izraza na pragu izumiranja. Osim leksičkog, prikupljena građa dokument je i fonološkog te morfološkog materijala, čime se stvara sveobuhvatna struktura istraženog mjesnog govora, samo na temelju frazeološkog ispitivanja (Malnar Jurišić 2016: 87).

Osim što čuva jezičnu vrijednost, dijalektna frazeologija indikator je leksičkoga blaga određenog govornog područja. Drugim riječima: „jezik je osnovno sredstvo prikazivanja i reproduciranja kulture, te nam tako i frazemi pokazuju kulturne svjetonazore određenoga društva“ (Malnar Jurišić 2016: 89). Nastali u nekom povijesnom trenutku na određenom geografskom prostoru, frazemi „postaju nosioci značajki narodnog bitka“ (Matešić 1988: 88). Stoga se može zaključiti kako se u frazemskim jedinicama odražavaju stajališta, socijalni elementi, ali i baština stanovnika nekog područja (Malnar Jurišić 2016: 93).

4.2. Poredbeni frazemi

S poredbama ili komparacijama susrećemo se svakodnevno, što u vidu ustaljene komunikacije, tako i u književnosti. Iako frazemske poredbe nalikuju poredbama kao stilskim figurama, poredbeni frazemi su jedan od oblika čija ustaljena forma tvori dio frazeološkog leksika. Za razliku od njih, poredbe ili komparacije kao stilski figura (u književnosti ili u govoru) služe za obogaćenje jezičnog izražavanja (Fink-Arsovski 2006: 6).

U fondu hrvatske frazeologije može se susresti s dvama oblicima poredbenih frazema – dvodijelni i trodijelni. Dvodijelni tip poredbenih frazema sačinjen je od strukture B + C, dok

trodijelnog čine A + B + C. Pritom A označava sastavnicu koja se uspoređuje, B poredbeni veznik, a C sastavnicu s kojom se uspoređuje. U dvodijelnome tipu izostaje dio koji se uspoređuje. A-dio može biti imenica, pridjev, zamjenica, glagol ili prolog, a C-dio može biti izražen jednom riječju ili s njih nekoliko. B-dio najčešće je izražen veznikom kao ili poput, a trodijelni je tip poredbenih frazema češći od dvodijelnog (Fink-Arsovski 2006: 6).

4.3. Konceptualna analiza frazema

Frazeologiji se u literaturi pristupa na različite načine. Analize koje se učestalo ponavljaju jesu: kategorijalna, konceptualna, semantička, sintaktička i strukturalna. Navedeni pristupi odnose se na različite načine prema kojima se frazemi klasificiraju.³ Ovaj se diplomski rad, kao što i naslov nalaže, bavi konceptualnom analizom frazema, ali i semantičkom analizom.

Zbog česte povezanosti frazema s metaforama, konceptualna analiza frazema polazi od koncepta. Koncept u ovom slučaju predstavlja mentalnu predodžbu koja može biti u svezi sa stvarnim ili fiktivnim objektom ili radnjom. Kada govorimo o konceptualnoj analizi, valja spomenuti i proces konceptualizacije, kojim se stvara značenje „u kojemu se jezični izraz oblikuje na temelju čovjekova konceptualnog iskustva i znanja o svijetu“ (Macan 2002: 78). Stoga je konceptualnoj analizi bliska kognitivna lingvistika. Ona frazeme promatra kao „jezične jedinice motivirane različitim kognitivnim mehanizmima te značenje frazema kao cjeline dovodi u vezu s leksičkim značenjima frazemskih sastavnica“ (Macan 2002: 78). Nada Vajs Vinja i Milena Žic Fuchs objašnjavaju kako se smisao frazema može razaznati pomoću prepoznatljivih značenjskih obilježja njihovih sastavnica, a poimanje frazema kao cjeline proizlazi iz osnovnog i prenesenog značenja njegovih dijelova. Barbara Kovačević konceptualnu analizu ističe pogodnom za prenošenje značenja, odnosno tematsko-značenjskih elemenata u koje se konceptualnom analizom kategoriziraju frazemi. Naposljetku, Željka Fink-Arsovski argumentira kako je sve češće korištenje konceptualne analize posljedica nekadašnjeg nedostatka detaljnije klasifikacije, odnosno svrstavanja bliskoznačnih frazema u sinonimske nizove (Macan 2002: 78).

³ Primjerice u knjizi Željke Macan, U četiri oka: O hrvatskim frazemima s brojevnom sastavnicom, 2022., u kojem su, od navedenih, zastupljene konceptualna, semantička, sintaktička i strukturalna analiza

U ovome radu frazemi su podijeljeni u četiri velike cjeline: frazemi koji se odnose na čovjeka, frazemi koji se odnose na predmete, frazemi koji se odnose na situacije i frazemi koji se odnose na način. Takva sistematizacija koncipirana je prema podjeli Željke Fink-Arsovski (Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra, 2002.) i Mihaele Matešić (Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga, 2006.). Od toga Fink-Arsovski frazeme dijeli u dvije skupine – one koji se odnose na čovjeka i one koji se odnose na predmete (Fink-Arsovski 2006: 37), dok Matešić tome pridodaje kategoriju frazema koji se odnose na situacije i one koji se odnose na način (Matešić 2006: 45). Unutar tih četiriju cjelina nalaze se manje kategorije i podkategorije. Neke od frazemskih jedinica može se pronaći u više kategorija.

5. Konceptualna analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Kožljaka

5.1. Frazemi koji se odnose na čovjeka

5.1.1. Čovjekova vanjština

5.1.1.1. Debljina-mršavost

debêl kako bãčva – 'jako debeo'

debêl kako balöta – 'jako debeo'

debêl kako prasäc – 'jako debeo'

kako da je sũh *ki* – 'jako je mršav *tko*'

kako da je kamênje jĩ *ki* – 'jako je težak *tko*'

kako kôs i kôža – 'jako mršav'

kako pröpuh – 'jako mršav'

lähki kako pêtje – 'jako lagan'

tônki kako štikadënat – 'jako mršav'

5.1.1.2. Visina

vëli kako göra – 'jako velik'

vëli kako stëna – 'jako velik'

vèli kako Ûčka – 'jako velik, snažan'

vèli/visök kako špäruža – 'jako visok'

visök kako gr̃m – 'jako visok'

mïci kako přč – 'jako nizak/malen'

5.1.1.3. Nagost, razgolićenost

göl kako pûž – 'potpuno gol, nag'

kako od mätere röjen – 'potpuno gol, nag'

5.1.1.4. Način držanja tijela

dr̃t kako svîća – 'ravan'

dr̃t kako däska – 'uspravan'

držät se kako drvêna Mar̃ja – 'biti ukoćen'

držät se kako svêtac – '1. pretvarati se bezgrešnim; 2. nepomično stajati'

kako da ìma mëtlu va gužici *ki* – 'uspravno se drži *tko*'

stôt kako blokôn – 'biti ukoćen'

stôt kako kîp – 'nepomično stajati, biti na istome mjestu'

stôt kako posèren – 'stajati ukočeno'

stôt kako posèrena kòkoš – 'stajati ukočeno'

5.1.1.5. Fizička snaga

kako bäk/bïk – '1. u punoj snazi, mlad, 2. ljut, gnjevan'

kako kônj – 'snažan, izdržljiv'

jök kako bëštija – 'jako snažan'

jök kako čèlik – 'jako snažan, izdržljiv'

jôk kako krïk – 'jako snažan'

jôk kako medvîd – 'jako snažan'

vèli kako gôra – 'jako velik, snažan'

vèli kako Ůčka – 'jako velik, snažan'

vèli kako stêna – 'jako velik, snažan'

5.1.1.6. Starost

stôr kako Ůčka – 'jako star'

stôr kako Bïblija – 'izrazito star'

stôr kako stêna – 'jako star'

5.1.1.7. Kosa

bît kako strahûlj – 'imati lošu, raščupanu frizuru'

břkas kako ôvca – 'jako kovrčav'

kako da ga je kràva polîzala *kega* – 'ima zalizanu kosu *tko*'

kako da je pô kemu pod kosîlicu *ki* – 'lošu, neurednu frizuru ima *tko*'

vlôsi kako mètla – 'suha kosa'

vlôsi kako slàma – 'ispucala, suha kosa'

5.1.1.8. Ten

bêl kako dÛh – '1. svijetle puti; 2. izrazito blijed'

bêl kako mlîko – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

bêl kako sîr – '1. svijetle puti'

bêl kako štràca – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

bêl kako zît – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

čřn kako barût – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje'

čřn kako Cřgan – 'tamnoput'

čřn kako katrân – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje, 3. crno od prljavřtine'

čřn ko řkûra nôc – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje'

čřn kako ùgljen/krbôn – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje, 3. crno od prljavřtine'

kako zapečën/prepečën – 'tamnoput'

5.1.1.9. Nekvaliteta zuba

ima zûbi kako da je pojřl bômbru *ki* – 'ima loře, neravne zube *tko*'

kako da je grřza kamënje *ki* – 'ima loře, neravne zube *tko*'

zûbi kako grâblje – 'neravni zubi'

5.1.1.10. Ořtrina i duřina noktiju

imët nôhti kako kragûlj – 'imati ořtre i duge nokte'

imët nôhti kako kândže – 'imati ořtre i duge nokte'

5.1.1.11. Nečistoća, nedostatak higijene

blätan kako prasac – 'jako prljav'

bit kako řirota – '1. řivjeti siromařno, 2. izgledati neugledno, prljavo'

smrdît kako kûga – 'biti neugodna mirisa, zaudarati'

smrdît kako vrâh – 'biti neugodna mirisa, zaudarati'

smrdljïv kako prasac – 'vrlo neugodna mirisa'

smrdljïv kako tovôr – 'vrlo neugodna mirisa'

smrdljïv kako tvôr – 'vrlo neugodna mirisa'

5.1.1.12. Neuredno odjeven

bît kako hlûste – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

bît kako sîrota – '1. živjeti siromašno, 2. izgledati neugledno, prljavo'

bît kako strašilo – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

bît kako šîmija – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

kako da grê va mächkare *ki* – 'neskladno, neuredno je odjeven *tko*'

kako pûst – 'neskladno, neuredno odjeven'

5.1.1.13. Ljepota

lîp kako ändelić – 'jako lijep'

lîp kako pûpić – 'jako lijep'

lîp kako slîka – 'jako lijep, zgodan'

lîpa kako pûpa/pûpica – 'jako lijepa'

lîpa kako rôžica – 'jako lijepa'

slädak kako bombôn – 'jako lijep'

slädak kako cûkor – 'jako sladak'

slädak kako mêd – 'lijep, mio'

5.1.1.14. Ružnoća

gřd kako nôć – 'izrazito ružan'

gřd kako škûra nôć – 'izrazito ružan'

gřd kako vrâh – 'veoma ružan'

Od frazema koji opisuju čovjekov izgled, prevladavaju oni koji se odnose na debljinu, ukočeno držanje i izgled kose. Iako je uobičajeno da frazemi ponajviše izražavaju negativnu sliku ili uvredu, u ovom se dijelu može pronaći velik broj onih koji veličaju snagu (*jôk kako*

běštija – 'jako snažan'), ali i ljepotu pojedinca (*lîpa kako pùpa* – 'izrazito lijepa'). Govoreći o ljepoti, pojedinim frazemskim jedinicama izriče se pohvala isključivo za osobe ženskog roda, dok one koje hvale muški izgled mogu biti upotrebljavane i za ženski (npr. *lîpa kako rôžica* koristi se isključivo za žene, dok se *slădak ko bombôn* može čuti i kao *slătka ko bombôn*). Frazemi koji se odnose na muški rod češće veličaju njihovu snagu (*jôk kako medvîd*), dok se kod žena ističe njihova ljepota (*lîpa kako pùpica*).

Među ustaljenim izrazima o čovjekovoj vanjštini vidljivi su lokalizmi poput *bît kako hlûste* – 'biti neskladno, neuredno odjeven' te *jôk kako krîk* – 'jako snažan', što nije zabilježeno u istovjetnim diplomskim radovima o govoru Sv. Katarine (Lovrinić 2022) i Tupljaka (Stranić 2019). Dok se *hlûste* javlja kod kazivača svih dobi, *jôk kako krîk* uobičajenije je čuti kod starijih govornika. Nadalje, usporedbe s motivima povezanim s maškarama koje svjedoče o neurednom izgledu (*kako pûst*) zabilježene su u i Kožljaku i Svetoj Katarini, što govori o bogatoj tradiciji maškara (poklada) ovih krajeva (Lovrinić 2022: 29). Naposljetku, uspoređivanje tamnog tena ili tamnih predmeta s ugljenom (*krbôn*) može se povezati s dugom rudarskom djelatnošću koja se u Tupljaku (naselju nedaleko Kožljaka) odvijala sve do 1999. godine, kada biva zatvoren posljednji rudnik u Hrvatskoj (Matošević 2011: 45).

Osim frazema koji su karakteristični za promatrano područje, ovjereni su i frazemi karakteristični za hrvatski jezik u cjelini; *stôr kako Bîblija*, *vlôsi* (kosa) *kako slăma*, *bêl kako sîr*, *lîp kako slika*... Osim mlađe populacije navedene frazeme koristi i starije stanovništvo.

5.1.2. Osobine ljudi

5.1.2.1. Mladost – starost

kako bāk/bîk – '1. u punoj snazi, mlad, 2. ljut, gnjevan'

mlôda kako kăplja – 'jako mlada'

mlôda kako rôsa – 'jako mlada'

mlôd kako tîć – 'odmoran, poletan'

stôr kako Ůčka – 'jako star'

stôr kako Bîblija – 'izrazito star'

bît kako z jenù nõgu va grobî – '1. biti jako star; 2. biti na samrti; 3. biti bolestan'

5.1.2.2. Dobrota – zloba

bìt kako štrîga – 'biti zločest, zajedljiv'

döbar kako krüh – 'jako dobar, dobroćudan'

döbar kako krüh od trî dnî – 'zločest'

kako da je vrâgu ûša pod kolêna *ki* – 'jako zločest, pakostan je *tko*'

kako da je vrâh šô va *kega* – 'jako zločest, zajedljiv je *tko*'

mîran kako bûbica – 'jako dobar, miran'

pöredan kako bêštija – 'jako zločest'

pöredan kako kopřiva – 'jako zločest'

pöredan kako släbo lèto – 'nestašan, zločest'

pöredan kako vrâh – 'jako zao, pakostan'

pöredan kako tovôr – 'jako zločest'

5.1.2.3. Oštroumnost – umna ograničenost

bèdas/štupidâs kako tovôr – 'glup'

bèdas kako škûra nôc – 'izrazito glup, blesav'

bîstar kako zêc – 'oštrouman'

bìt kako trubîlo – 'biti blesav, glup'

glùp kako stùp – 'jako glup'

glùp kako škûra nôc – 'izrazito glup'

glùpa kako kòkoš – 'jako glupa'

hòdi kako vòdu pît *kemu*– 'izvrsno zna *tko što*, s lakoćom izvodi *tko što*'

kako da fâli dâska va glôvi *kemu* – 'bez pameti je *tko*'

kako da je kòkoš mòzak pozobâla *kemu* – 'bez pameti je *tko*'

kako da nîma se kòkoše na brôju *ki* – 'izrazito je glup *tko*'

kako cök – '1. tup, trom; 2. potpuno sam'

kako palin – 'izrazito glup'

lud kako šläpa – 'lud, glup'

smötan kako säjla – 'vrlo smotan'

šljütav kako säjla – 'blesav, budalast'

štuf kako büha – 'dosadan, nametljiv'

štuf kako müha – 'dosadan, nametljiv'

štuf kako šküra nôc – 'izrazito naporan'

šünjav kako säjla – 'blesav, budalast'

trubiläs kako nôc – 'izrazito glup, blesav'

5.1.2.4. Lukavost

šëgaf kako lesica – 'jako lukav'

šëgaf kako mäčka – 'jako lukav'

5.1.2.5. Plašljivost

bižät kako münjen – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati na sve moguće načine *koga, što*'

bižät kako od sômega vräga – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati na sve moguće načine *koga, što*'

kako da göne si vräzi *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako da vräh gonì *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako da vränić nòsi *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako da gorì pod nogämi *kemu* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*; 3. našao se u nepovoljnom položaju *tko*'

strahljiv kako zëc – 'veoma strašljiv'

trës se kako šiba – 'tresti se od straha'

5.1.2.6. Oholost

držät se kako päun – 'praviti se važan'

kako da je ćapô Bôga za jôja *ki* – 'drži se najpametnijim *tko*'

kako da je pòpi su pämet (ovêga) svîta *ki* – 'drži se najpametnijim *tko*'

šepùrit se kako petèh – 'praviti se važan'

5.1.2.7.. Nametljivost

bît kako ćelinguš – 'biti jako dosadan'

bît kako ćepèr – 'biti nametljiv, dosadan'

bît kako krpùša – 'biti nametljiv, dosadan'

ćepät se za *ća* kako müha za drèk – '1. ne odustajati od *ćega*, na negativan način; 2. vrlo dosadan, nametljiv'

dösadan kako müha – 'jako dosadan, nametljiv'

dösadan kako škûra nôć – 'jako dosadan'

dösadan kako prôljev – 'jako dosadan, nametljiv'

štüf kako prôljev – 'jako dosadan, nametljiv'

5.1.2.8. Nestašnost

kako da ìma ćrve va guzîci *ki* – 'nemiran, nestašan *tko*'

kako da je püşćen z länca *ki* – '1. osjećati se oslobođeno od *koga, ćega tko*; 2. uzeti si pretjeranu slobodu *u ćemu* (u lošem smislu)'

pòredan kako släbo lèto – 'nestašan, zloćest'

fabrikat *ća* kako tovôr – 'napraviti *što* vrlo nestašno'

5.1.2.9. Prevrtljivost

bît kako vètar pûše – 'biti jako prevrtljiv'

5.1.2.10. Tvrdoqlavost

držät se *čega* kako pijôn plöta – '1. čvrsto ustrajati u *čemu*; 2. držati se *čega*, nepomično stajati uz *što*'

pôć kako z glövu kroz zîd – 'čvrsto ustrajati u *čemu*'

třd kako balîn – '1. veoma tvrdoqlav, svojqqlav; 2. jako tvrdo'

třd kako cök – 'jako tvrdoqlav, svojqqlav'

třd kako kämik – '1. veoma tvrdoqlav, svojqqlav; 2. jako tvrdo'

třd kako stêna – 'jako tvrdoqlav, svojqqlav'

třd kako tovôr – 'jako tvrdoqlav'

trdoglöv kako tovôr – 'jako tvrdoqlav'

5.1.2.11. Brbljavost

govorit kako *ćompina*⁴ – 'puno govoriti, brbljati'

govorit kako navîjen – 'biti brbljav, mnogo govoriti'

imët zajik kako kräva rêp – 'biti brbljav, mnogo (previše) govoriti'

imët zajik kako lopätinu/lopätu – 'biti brbljav'

kako da mlöti prôznu slämu *ki* – 'previše, bez prestanka govori *tko*'

kako päpiga/papagäj – 'previše, nepotrebno govoriti, stalno se ponavlja'

läjat kako brëk – 'previše, nepotrebno govoriti'

mlit kako mälin – 'previše, bez prestanka govoriti'

mlit kako navîjen – 'previše, bez prestanka govoriti'

mlit kako prôzan mälin – 'previše, bez prestanka govoriti'

⁴ *Ćompina* je svojevremeno bio naziv za susjedu koja je bila izraženo brbljava. Naziv se zatim proširio u užoj zajednici na sve osobe koje više govore. Danas se ne upotrebljava.

5.1.2.12. Šutljivost

kako da je mačka zajik pojila *kemu* – 'ništa ne govori, uporno šuti *tko*'

mučät kako bübica – 'ništa ne govoriti, šutjeti dugo vremena'

mučät kako mütav – 'ništa ne govoriti, šutjeti dugo vremena, u negativnom smislu'

mučät kako zalïven – '1. ništa ne govoriti, uporno šutjeti; 2. čuvati tajnu'

5.1.2.13. Nepromišljenost

kako müha bez glöve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*'

kako kökoš bez glöve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*'

5.1.2.14. Točnost

jüšt kako žveljarin – 'vremenski točan'

jüšt kako ùrica – 'vremenski točan'

5.1.2.15. Lijenost

lên kako tovôr – 'vrlo lijen'

lên kako prasäc – 'vrlo lijen'

lêna kako prasïca – 'vrlo lijena'

5.1.2.16. Marljivost

bît kako mrôv/mravìnac – 'biti vrijedan, marljiv'

bît kako čëla/čëlica – 'biti vrijedan, marljiv'

dëlat kako bäk/bïk – 'raditi punom snagom'

dëlat kako blôgo – 'puno, iscrpno raditi'

dëlat kako kônj – 'naporno raditi'

dëlat kako mrôv/mravìnac – 'marljivo, dosljedno raditi'

dělat jako pomûćen – 'puno, iscrpno raditi'

dělat jako tovôr – 'puno, iscrpno raditi'

vrêdan jako čëla/čëlica – 'vrijedan, marljiv'

vrêdan jako mrôv/mravînac – 'vrijedan, marljiv'

5.1.2.17. Tromost

bît jako cök – 'biti tup, trom'

bît jako mřtvo pûhalo – 'biti trom'

storît *ča* jako bôlan srät – 'napraviti polovično, bez volje *što*'

5.1.2.18. Pažljivost

čûvat *kega, ča* kako ôči va glôvi – 'pažljivo čuvati *koga, što*'

držät jako da je od zlôta *kega* – '1. čuvati *koga*; 2. pretjerano paziti na *koga*'

držät jako kâp vöde *kega* – 'biti pažljiv prema *komu*, pažljivo čuvati *koga*'

5.1.2.19. Posesivnost

držät jako da je od cükora *kega* – 'pretjerano brižno čuvati *koga*, pretjerano paziti na *koga*'

držät jako da je od stäkla *kega* – 'pretjerano brižno čuvati *koga*, pretjerano paziti na *koga*'

držät jako da je od zlôta *kega* – '1. čuvati *koga*; 2. pretjerano paziti na *koga*'

1.1.20. Ravnodušnost

bît brîga za *kega, ča* kako za lônjski snîh – 'ne mariti za *koga, što*'

5.1.2.21. Umiljavanje

plêsat kakö drûgi sopê – 'raditi *što* po čijoj volji'

5.1.2.22. Ljubomora

đelôš kako mići otròk – 'jako ljubomorán'

đelôš kako vrâh – 'jako ljubomorán'

5.1.2.23. Usamljenost

kako còk – '1. tup, trom; 2. potpuno sam'

sôm kako cúk – 'potpuno sam, osamljen'

sôm kako pustinjâk – 'potpuno sam, osamljen'

5.1.2.24. Neurednost

bît kako hlûste – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

blätan kako prasäc – 'jako prljav'

bît kako strašilo – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

bît kako šimija – 'biti neskladno, neuredno odjeven'

kako da je telica zlēgla *kega* – 'jako neuredan, zamazan je *tko*'

kako da grê va mäčkare *ki* – 'neskladno, neuredno odjeven je *tko*'

kako da je røjen na bôrki *ki* – 'nemaran, neuredan je *tko*; ostavlja stvari za sobom *tko*'

kako pûst – 'neuredno odjeven'

bît kako sîrota – '1. živjeti siromašno, 2. izgledati neugledno, prljavo'

5.1.2.25. Zbunjenost

kako gûska va mägli – 'zbunjen, naivan'

5.1.2.26. Nespretnost

päs kako krûška – 'nespretno pasti'

smòtan kako säjla – 'vrlo smotan'

5.1.2.27. Lažno predstavljanje

držat se kako svētāc – '1. pretvarati se bezgrešnim; 2. nepomično stajati'

Osobine i karakter ljudi najbrojnija su potkategorija prikupljenih frazema. Od toga su najzastupljeniji oni o umnoj ograničenosti, a zatim o zlobi i brbljavosti. Među najčešćim sastavnicama s kojima se uspoređuje zabilježene su: *nôc*, *škûra nôc* i *tovôr* koje će dodatno biti razmotrene u poglavlju o semantičkoj analizi.

U C dijelu frazema opisivanje starosti bilježi jednake elemente onima koji opisuju visinu ili veličinu čovjeka (*stôr kako Ÿčka*, *stôr kako stêna*; *vêli kako Ÿčka*, *vêli kako stêna*). Također, frazemi kojima se izriče mladost najčešće se odnose na osobe ženskoga roda (*mlôda kako kâplja*, *mlôda kako rôsa*), a rjeđe muškog (*mlôd kako tić*).

U opisivanju karaktera izrazito su česte usporedbe sa životinjama. Tako se životinje pronalaze u lukavosti (*šëgaf kako lesica*), plašljivosti (*strahljiv kako zêc*), nametljivosti (*štûf kako mûha*), brbljavosti (*lâje kako brëk*)... Povezanost životinja s frazeologijom bliskoznačna je s povezanošću životinja općenito s čovjekom i njegovim životom. Z. Skok ističe tri vrste motiva prema kojima se životinje frazeološki povezuju s ljudima. Prvi su konkretni motivi, nastali prema izravnom iskustvu i suživotu sa životinjskim vrstama (*blâtan kako prasac*). Asocijativni motivi pretpostavljaju način na koji će životinja reagirati u nekoj situaciji (*třd kako tovôr*), dok apsurdni motivi nastaju kao subjektivna interpretacija koja nerijetko nema logičnog objašnjenja (*kako da mu je mâtka zajik pojila*) (Skok 2021: 67–68).

5.1.3. Stanje

5.1.3.1. Zdravlje

zdrāv kako drën – 'potpuno zdrav'

imët glôvu kako balôn – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi'

imët glôvu kako kabôl – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi'

5.1.3.2. Crvenilo

krvôv kako křf – 'jako crven'

krvôv kako pàprika – '1. jako crven; 2. rumen od neugodnosti'

krvôv kako pomidôr – '1. jako crven; 2. rumen od neugodnosti'

krvôv kako räk – '1. jako crven; 2. rumen od neugodnosti; 3. rumen od izlaganja Suncu'

5.1.3.3. Bljedilo

blêd kako křpa – 'vrlo blijed, blijed od nelagode'

blêd kako mlïko – 'izrazito blijede boje'

blêd kako smřt – 'vrlo blijed, blijed od nelagode'

kako da je vïdi dûha *ki* – 'vrlo je blijed *tko*, blijed je od nelagode *tko*'

5.1.3.4. Spavanje

kako da je *ki* z däsku klëpnu *kega* – 'čvrsto spava *tko*'

spät kako cök – 'čvrsto spavati, spavati dubokim snom'

spät kako zäklan – 'čvrsto spavati'

zaspät/spät kako töp – 'brzo zaspati/spavati'

zaspät/spät kako bêba – 'ugodno, lijepo spavati, brzo zaspati'

5.1.3.5. Stanje pijanstva

bît kako zëmlja–zrak – 'biti izrazito pijan'

kako da va jämu tõi *ki* – 'pije neumjereno u velikim količinama *tko*'

nalïjen kako tovôr – 'veoma pijan'

nalït se kako blôgo – 'jako se napiti'

nalït se kako dêva – 'jako se napiti'

nalït se kako prasäc – 'jako se napiti'

nalït se kako tovôr – 'jako se napiti'

nalït se kako zëmlja – 'jako se napiti'

pijôn kako bãčva – 'jako pijan'

pijôn kako bëštija – 'jako pijan'

pijôn kako čëp – 'potpuno pijan'

pijôn kako däska – 'jako pijan'

pijôn kako guzìca – 'jako pijan'

pijôn kako lètva – 'jako pijan, ne može stajati na nogama'

pijôn kako mājka – 'jako pijan'

pijôn kako nôc – 'jako pijan'

pijôn kako sājla – 'jako pijan'

pijôn kako šläpa – 'potpuno pijan'

pijôn kako zëmlja – 'potpuno pijan'

pijôn kako škôrnja – 'jako pijan'

põt kako bãčva – 'konzimirati alkohol u velikim količinama'

põt kako dëva – '1. puno piti; 2. zadovoljiti jaku žeđ'

põt kako kônj – 'puno piti'

põt kako kräva – '1. puno piti; 2. zadovoljiti jaku žeđ'

põt kako pümpa – 'konzimirati alkohol u velikim količinama'

põt kako spüžva – 'konzimirati alkohol u velikim količinama'

ubõt se kako blôgo – '1. izrazito se umoriti od napornog rada; 2. pretjerati u konzumiranju alkohola'

5.1.3.6. Umor (iscrpljenost)

bõt kako prekìnjen – 'jako se umoriti'

imët glôvu kako balôn – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi'

imët glôvu kako kabôl – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi'

nakrcät kako tovôra *kega* – 'dati puno stvari *kome*'

trûdan kako brëk – 'veoma umoran, iscrpljen'

trûdan kako tovôr – 'jako umoran'

ubît se kako blôgo – '1. izrazito se umoriti od napornog rada; 2. pretjerati u konzumiranju alkohola'

5.1.3.7. Gluhoća

glûh kako nôc – 'gluh, nagluh'

glûh kako pôl nôci – 'gluh, nagluh'

glûh kako tovôr – 'gluh, nagluh'

glûh kako töp – 'gluh, nagluh'

5.1.3.8. Srdžba

jôdan kako brëk – 'jako ljut'

jôdan kako hûdoba – 'jako ljut, gnjevan'

jôdan kako rîs – 'jako ljut, pun bijesa'

jôdan kako vrâh – 'jako ljut, gnjevan'

kako bāk/bîk – '1. u punoj snazi, mlad, 2. ljut, gnjevan'

kako da pàra hôdi na ùši *kemu* – 'jako je ljutit *tko*'

5.1.3.9. Sloboda, nesputanost

kako da je pùšćen z lãnca *ki* – '1. osjeća se oslobođeno od *koga*, *čega tko*; 2. uzeti si pretjeranu slobodu *u čemu* (u lošem smislu)'

5.1.3.10. Nesretno stanje

bît kako rîba na sùhen – '1. biti u neprilici; 2. biti u lošoj novčanoj situaciji'

kako da je zat Bôgon kamênja hîta *ki* – 'nema sreće *tko*'

5.1.3.11. Sretno stanje

sès *kemu* kako budâli šâmar – 'našao se u neočekivano povoljnoj situaciji *tko*'

5.1.3.12. Potištenost

bît kako mökra/pokîsla kôkoš – 'biti jadan, potišten'

držât se kako sèdan žalosti – 'izgledati potišteno'

stôt kako sèdan žalosti – 'izgledati potišteno'

žâlosan kako nôc – 'izrazito žalostan'

žâlosan kako pôl nôci – 'izrazito žalostan'

5.1.3.13. Razdražljivost

bît kako na ìglah – 'biti jako razdražljiv, nervozan'

5.1.3.14. Zatečenost

bùljit kako telâc – 'gledati zapanjeno, začuđeno'

Među frazemima kojima se izražava stanje čovjeka prevladavaju oni koji opisuju stanje pijanstva. Prekomjerna konzumacija pića ujedno sadrži raznolike sastavnice koje pružaju širok spektar poredbi. Tako se pijanstvo uspoređuje sa životinjama (*nalît se kako dêva*), odjećom (*pijôn kako škôrnja*), raznim predmetima (nerijetko drvenim) (*pijôn kako bâčva*), dijelovima tijela (*pijôn kako guzîca*)... Brojnost frazema o konzumiranju pića može biti pokazatelj socijalnog aspekta koji piće nosi u određenoj sredini, ili pak o jakom utisku koje takvo stanje ostavlja na okolinu onih koji su pod njegovim utjecajem.

Nadalje, ističu se frazemi o umoru, srdžbi i spavanju. U pitanju su stanja s kojima se pojedinci susreću češće ili svakodnevno, a označavaju izražena emocionalna stanja (posebice gnjev). Stanje spavanja specifično je zbog usporedbi sa smrću (*spât kako zâklan*) i gubitkom

svijesti (*kako da je ki z däsku klèpnu kega*) koje nisu zabilježene u niti jednoj drugoj kategoriji frazema.

5.1.4. Odnos prema radu

5.1.4.1. Lijenost

lên kako tovôr – 'jako lijen'

lên kako prasàc – 'vrlo lijen'

lêna kako prasìca – 'vrlo lijena'

5.1.4.2. Naporno raditi

bìt kako mrôv/mravìnac – 'biti vrijedan, marljiv'

bìt kako čèla/čèlica – 'biti vrijedan, marljiv'

dèlat kako bāk/bìk – 'raditi punom snagom'

dèlat kako blôgo – 'puno, iscrpno raditi'

dèlat kako brèk – 'puno, iscrpno raditi'

dèlat kako čèla/čèlica – 'vrijedno, marljivo raditi'

dèlat kako kônj – 'naporno raditi'

dèlat kako mrôv/mravìnac – 'marljivo, dosljedno raditi'

dèlat kako pomûćen – 'puno, iscrpno raditi'

dèlat kako tovôr – 'puno, iscrpno raditi'

ubìt se kako blôgo – '1. izrazito se umoriti od napornog rada; 2. pretjerati u konzumiranju alkohola'

vrêdan kako čèla/čèlica – 'vrijedan, marljiv'

vrêdan kako mrôv/mravìnac – 'vrijedan, marljiv'

5.1.4.3. Život u izobilju i siromaštvu

kako da je sikîra pãla va mēd *kemu* – 'živi u blagostanju *tko*'

bît kako rîba na sūhen – '1. biti u neprilici; 2. biti u lošoj novčanoj situaciji'

bît kako sîrota – '1. živjeti siromašno, 2. izgledati neugledno, prljavo'

imēt šöldi kako blãta – 'imati puno novaca, biti bogat'

žîvit kako bûbreg va lõji – 'živjeti u izobilju, blagostanju, lagodno živjeti'

žîvit kako krãlj – 'živjeti u izobilju, lagodno živjeti, imati puno novaca'

žîvit kako crkvēni mîš – 'živjeti siromašno, ne imati novaca'

U odnosu prema radu ističu se frazemi kojima se u različitim kombinacijama naglašava težak rad i marljivost. Najčešće su usporedbe sa životinjama koje se smatra radišnim (*bît kako mrôv/mravînac, vrēdan kako čēla/čēlica*) ili pak s onima koje su čovjeku pomagale u teškim fizičkim poslovima (*dēlat kako kônj, dēlat kako tovôr*). S teškim radom posljedično su povezani frazemi iz prethodne potkategorije – umor i iscrpljenost, pa sastavnice s kojima se uspoređuje nalikuju jedne na druge (*ubît se kako blôgo, trûdan kako tovôr; dēlat kako tovôr*).

5.1.5. Međuljudski odnosi

5.1.5.1. Živjeti skladno (u ljubavi)

bît kako p̄rs i nõhat – 'dobro se slagati, biti uvijek zajedno'

kako golûpčići – 'zaljubljen par, dobro se slagati'

5.1.5.2. Živjeti u svađi

žîvit kako brēk i mãčka – 'ne slagati se, svađati se'

bît kako dôn i nõc – 'ne slagati se, drastično se razlikovati'

bît kako nēbo i zēmlja – 'ne slagati se, drastično se razlikovati'

U frazemima koji naglašavaju jačinu ljudskih odnosa (bliskih ili loših) vidljiv je polaritet. Prema njemu, ako su osobe u bliskim odnosima, tada se i sastavnice nalaze blisko jedna drugoj (*bìt kako p̃rs i nõhat* – koji su i fizički blizu), dok se negativni odnosi naglašavaju upotrebom suprotnih sastavnica ili onih koje ujedno ističu i fizičku udaljenost (*bìt kako dôn i nõć; bìt kako nõbo i zẽmlja*).

5.1.6. Odnos prema jelu

5.1.6.1. Jaka glad, žeđ

lăčan kako brëk – 'jako gladan'

lăčan kako vûk – 'izrazito gladan'

p̃it kako kônj – 'puno piti'

p̃it kako krăva – '1. puno piti; 2. zadovoljiti jaku žeđ'

p̃it kako dêva – '1. puno piti; 2. zadovoljiti jaku žeđ'

žëdan kako sũha zemljä – 'izrazito, jako žedan'

5.1.6.2. Mnogo i halapljivo jesti

bìt kako škũlja bez dnä – 'biti proždrljiv, neumjereno jesti'

imët öçi vëće od štũmiga – 'nezasitno jesti'

j̃is kako brëk – 'jesti puno, nekontrolirano'

j̃is kako medvïd – 'jesti puno, nekontrolirano'

j̃is kako prasäc – 'jesti puno, nekontrolirano'

naj̃is se kako prasäc – 'prejesti se'

öçi b̃iju, r̃it ne mõre – 'biti lakom'

öçi vëće od guzïce – 'biti lakom'

5.1.6.3. Malo jesti

j̃is kako t̃ić/t̃ičić – 'vrlo malo jesti'

jîs kako mîci otrôk – 'vrlo malo jesti'

U odnosu prema jelu ponavljaju se usporedbe sa životinjama, i to posebice *brëk* tijekom izražene gladi (*jîs kako brëk* – 'jesti puno, nekontrolirano'), a *prasàc* kod neumjerenosti u jelu. Kod frazema koji izražavaju obilato konzumiranje hrane češće su usporedbe s većim životinjama (*medvîd, prasàc*), dok se kod manje konzumacije koriste usporedbe sa sitnijim bićima (*tîć/tîčić, otrôk*).

Evidentno je da se većina zabilježenih frazemskih jedinica ove potkategorije odnosi na životinjske vrste. Ipak, zabilježena su i tri frazema koji ne pripadaju poredbenoj vrsti, ali koja su se pojavila tijekom provođenja upitnika pa sam ih odlučila navesti; *imët ôci vëce od štùmiga; ôci biju, rît ne mòre; ôci vëce od guzîce*. U sva tri frazema ponavlja se sastavnica *ôci* koja je postavljena kao suprotnost želucu (*štùmig*) i stražnjici (*rît, guzîca*), odnosno želja za jedenjem koja je u opoziciji s tijelom koje je sito.

5.1.7. Način kretanja

5.1.7.1. Kretanje velikom brzinom

bižât kako mûnjen – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati na sve moguće načine *koga, što*'

bižât kako od sômega vrâga – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati na sve moguće načine *koga, što*'

bÿs kako strëla – 'vrlo brz'

bÿs kako šajëta – 'izrazito brz'

kako da gône si vrâzi *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako da gorî pod nogãmi *kemu* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*; 3. našao se u nepovoljnom položaju *tko*'

kako da vrâh gonî *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako da vrânić nòsi *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*'

kako lãstavica – 'brz, okretan'

kako da je pûšćen z lãnca *ki* – '1. osjećati se oslobođeno od *koga, čega tko*; 2. uzeti si pretjeranu slobodu *u čemu* (u lošem smislu)'

tèc kako mûnjen – 'trčati izrazito brzo'

tèc kako šajèta – 'brzo trčati'

tèc kako zèc – 'jako brz, vrlo brzo trčati'

5.1.7.2. Sporo kretanje

hodìt kako po jôjah – 'oprezno se kretati'

hodìt kako còk – 'sporo se kretati, nespretno se kretati'

spôr kako pûž – 'jako spor'

vûc se kako posèrena kòkoš – 'sporo hodati'

5.1.7.3. Nepomično stanje

držàt se *čega* kako pijôn plòta – '1. čvrsto ustrajati u *čemu*; 2. držati se *čega*, nepomično stajati uz *što*'

držàt se kako svêtac – '1. pretvarati se bezgrešnim; 2. nepomično stajati'

kako da ìma mètlu va gužici *ki* – 'uspravno stoji *tko*'

stôt kako blokôn – 'ukočeno držanje'

stôt kako drvêna Marija – 'držati se ukočeno, nepomično stajati'

stôt kako kîp – 'nepomično stajati, biti na istome mjestu'

stôt kako posèren – 'ukočeno stajati'

5.1.7.4. Skakanje

kako da ée poletìt *ki* – 'spretno, impresivno je skočio *tko*'

skočìt kako gazèla – 'spretno skočiti'

5.1.7.5. Nespretno kretanje

hodìt kako còk – 'sporo se kretati, nespretno se kretati'

hodit kako posèren – 'nespretno hodati'

hodit zat *ken* kako *rêp* – 'pratiti *koga*'

kako kòkoš bez glôve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*'

kako müha bez glôve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*'

tèc kako posèren – 'nespretno trčati'

U načinu kretanja prevladavaju one ustaljene sveze kojima se stavlja naglasak na brzinu i hitrost. Brzina kretanja češće se izriče u stanju prestrašenosti (*bižät kako mûnjen; bižät kako od sômega vrâga; kako da gône si vrâzi kega; kako da gorì pod nogàmi kemu*), a nerijetko se ono ostvaruje i upotrebom sastavnice *vrag* čime se intenzivira samo značenje frazema (*bižät kako od sômega vrâga; kako da gône si vrâzi kega; kako da vrâh gonì kega; kako da vrâniç nòsi kega*). O sastavnici *vrâh* bit će riječi u poglavlju o semantičkoj analizi.

Ova potkategorija bilježi velik broj frazema ovjerenih na širem području (*kako da je pùšćen z lànca ki; držät se čega kako pijôn plöta, bižät kako od sômega vrâga*), a koji su zabilježeni u Bazi frazema IHJJ. Od lokalnih frazema može se izdvojiti *hodit kako cök, hodit zat ken kako rêp, bñs kako šajëta, kako da vrâniç nòsi kega*.

5.2. Frazemi koji se odnose na predmete

5.2.1. Značenje količine

je *kega, čega* kako *bühah* – 'biti previše *koga, čega*'

je *kega* kako *mrôvi/mravñinci* – 'biti previše *koga*'

imèt šöldi kako *bläta* – 'imati puno novaca, biti bogat'

je *kega, čega* kako *trukñnje* – 'biti previše *koga*'

5.2.2. Boja predmeta

5.2.2.1. Bijela boja

bêl kako *düh* – '1. svijetle puti; 2. izrazito blijed'

bêl kako *mlïko* – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

bêl kako štrâca – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

bêl kako zît – '1. svijetle puti; 2. predmet bijele boje'

5.2.2.2. Crna boja

čr̃n kako barût – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje'

čr̃n kako katrân – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje, 3. crno od prljavštine'

čr̃n kako ùgljen/krbôn – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje, 3. crno od prljavštine'

čr̃n kako škûra nôc – '1. tamnoput; 2. predmet crne boje'

5.2.2.3. Crvena boja

krvôv kako křv – 'jako crven'

krvôv kako pàprika – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti'

krvôv kako pomidôr – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti'

krvôv kako räk – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti; 3. pocrvenio od izlaganja Suncu'

5.2.3. Težina predmeta

5.2.3.1. Teški predmeti

tëžak kako kâmik – 'jako težak'

tëžak kako òlovo – 'jako težak'

tëžak kako vrâh – 'velike težine, jako težak'

5.2.3.2. Lagani predmeti

lâhki kako pêrje – 'male težine, jako lagan'

lâhki kako plîva – 'izrazito lagan'

lâhki kako prût – 'izrazito lagan'

5.2.4. Tvrdoća predmeta

5.2.4.1. Tvrdi predmeti

třd kako balín – '1. jako tvrdoglav, svojeglav; 2. jako tvrd'

třd kako čelik – 'jako tvrd'

třd kako kāmik – '1. jako tvrdoglav, svojeglav; 2. jako tvrd'

třd kako želēzo – 'jako tvrd'

5.2.4.2. Mekani predmeti

měhko kako dūša – 'jako mekano'

měhko kako spūžva – 'jako mekano'

měhko kako pūtar – 'jako mekano'

5.2.5. Suhoća predmeta

sūh kako barūt – 'potpuno suh'

sūh kako baškôt – 'izrazito suh'

sūh kako čěp – 'izrazito suh'

sūh kako prüt – 'izrazito suh'

sūh kako slāma – '1. izrazito suh; 2. ispucala/suha kosa'

5.2.6. Čistoća/nečistoća

blätno kako va prkôtu – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa'

blätno kako va štāli – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa'

čīs kako sūnce – 'jako čist, sjajno'

čīs kako sūza – 'jako čist, bez prašine'

čīsto kako va apotēki – 'savršeno čisto'

čisto kako va críkvi – 'jako čisto, uredno'

kùća kako štàla – 'neuredna, prljava kuća'

5.2.7. Vrijednost predmeta

drôgo kako sùho zlôto – 'jako skupo'

koštô kako svêtega Pëtra kàjgana – 'veoma skupo, ima visoku cijenu'

5.2.8. Miris

blätno kako va prkôtu – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa'

blätno kako va štàli – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa'

miriši kako rôžica ča – 'ugodno miriši što'

smrdî kako kùga ča – 'neugodno miriši što'

smrdî kako vràh ča – 'neugodno miriši što'

smrdî kako gnojnica ča – 'neugodno miriši što'

smrdljîv kako prasac – 'vrlo neugodna mirisa'

smrdljîv kako tovôr – 'vrlo neugodna mirisa'

smrdljîv kako tvôr – 'vrlo neugodna mirisa'

5.2.9. Okus

dobrò kako krùh – 'jako ukusno'

ljûto kako vràh – 'jako ljuto, začinjeno'

slätko kako cùkor – 'jako slatko'

žühko kako limûn – 'jako gorko'

žühko kako pelîn – 'jako gorko'

žühko kako vrâh – 'jako gorko'

Frazemi koji se odnose na predmete zauzimaju drugo mjesto prema količini zabilježenih primjera, odmah nakon frazema o čovjeku. Od toga su najzastupljeniji oni koji opisuju miris i čistoću ili nečistoću. Frekventniji su frazemi kojima se iskazuju negativna obilježja (nečistoća predmeta ili prostora i neugodni miris); *blätno kako va prkôtu; kùća kako štàla; smrdî kako kùga* ča; *smrdî kako gnojñica* ča. Ipak, nerijetki su i frazemi koji hvale čiste predmete ili prostore; *čis kako sùnce; čisto kako va apotêki; čisto kako va críkvi*.

Značenje količine uspoređuje se s realijama na koje je u svakodnevnom životu moguće naići u velikom broju (*kako mrôvi/mravñnci; kako trukñnje*). U ovome dijelu posjedovanje veće količine novca uspoređuje se s blatom (*imët šöldi kako bläta*), što je zanimljivo jer su prve asocijacije na blato inače povezane s nečim prljavim i negativnim.

Boja predmeta izriče se frazemima kojima se opisuje i ten te posramljenost ljudi (za predmete i ljude: *bêl kako mlîko; črñ kako škûra nôc; krvôv kako päprika*), što vrijedi i za izražavanje težine (za predmete: *těžak kako kâmik*; za ljude: *kako da je kamênje jî ki*). Za razliku od toga, izricanje lakoće predmeta razlikuje se od izricanja lakoće ljudi: *lähki kako plîva; lähki kako prüt*.

5.3. Frazemi koji se odnose na situacije

5.3.1. Uspjeh

plâvat kako rîba va vödi – 'odlično se snalaziti, bez problema'

hodît kako po lôji – 'odvijati se bez poteškoća'

hödit kako podmâzano – 'odvijati se bez poteškoća'

hodît kako po špôgu – 'odvijati se bez poteškoća'

5.3.2. Neugodna situacija

kako rîba na sùhen – 'loša novčana situacija'

kako da gorî *kêmu* pot pêtami – '1. u opasnosti, neprilici je *tko*; 2. u neugodnoj situaciji je *tko*'

kako da je zat Bôgon kamênja hîta *ki* – 'nema sreće *tko*'

5.3.3. Neočekivana situacija

kako kat ćorava kòkoš zřno nòjde – 'potpuno slučajno, neplanirano naići'

kako šajèta z vèdra nèba – 'neočekivano, iznenada'

sès *kemu* kako budàli šàmar – 'našao se u neočekivano povoljnoj situaciji *tko*'

5.3.4. Mamurnost

domišljat se kako kröz mäglu – 'mutno se sjećati koga, čega'

5.3.5. Okolnosti

škûro kako va grobì – 'mračno'

škûro kako va jâmi – 'vrlo tamno'

Kategorija frazema koji se odnose na situacije sadrži najmanje sakupljenih primjera (13). Najviše zabilježenih frazema odnosi se na uspjeh (*plàvat kako rìba va vòdi; hodit kako po špôgu*). Tijekom provođenja upitnika, ispitanici su imali najviše poteškoća s prisjećanjem frazema ove kategorije. Najviše zabilješki došlo je tijekom spontanog govora u svakodnevnoj komunikaciji.

Ova kategorija također bilježi tek tri usporedbe sa životinjama (*plàvat kako rìba va vòdi; kako rìba na sùhen; kako kat ćorava kòkoš zřno nòjde*). Ostale usporedbe, između ostalog, baziraju se na prirodnim pojavama (*kako šajèta z vèdra nèba; domišljat se kako kröz mäglu*) i predmetima iz života čovjeka (*hodit kako po špôgu; škûro kako va grobì*).

5.4. Frazemi koji se odnose na način

5.4.1. Dobro

čitat kako òtprt lībar *kega* – 'jako dobro poznavati *koga*'

dèlat *ča* kakò Bòh zapovìda – 'raditi *što* dobro, shodno očekivanjima'

poznät dobrô kako dīnar *kega, ča* – 'poznavati jako dobro *koga, što*'

poznät kako svôj žèp *kega, ča* – 'poznavati jako dobro *koga, što*'

sès *kemu* kako budàli šàmar – 'našao se u neočekivano povoljnoj situaciji *tko*'

5.4.2. Loše

kako z p̄rston va drèk– 'loše, neugodno'

kako t̄rnj va òku – 'biti nekome velika smetnja'

pôc̄ *kemu* kako po p̄rču – 'našao se *tko* u lošoj, neugodnoj situaciji'

stûc̄/namlõit̄it kako tovâra/tovâricu – 'jako istući'

zmlõit̄it kako mächku – 'jako istući'

5.4.3. Idealno

p̄rit kako narûčen – 'pojaviti se u pravom trenutku'

sès *kemu* kako budàli šàmar – 'našao se u neočekivano povoljnoj situaciji *tko*'

5.4.4. Uzaludno

kako da govôrin tovôru– 'uzaludno govoriti *kome*'

kako da govôrin zîdu – 'uzaludno govoriti *kome*'

5.4.5. Iznenada

kako da je p̄ô va jâmu *ki* – 'iznenada je nestao *tko*'

kako da je va zèmlju propô *ki* – 'iznenada je nestao *tko*'

5.4.6. Uporno

držät se čega kako pijôn plõta – '1. čvrsto ustrajati u čemu; 2. držati se čega, nepomično stajati uz što'

mučät kako tovôr va brôskvi – 'uporno šutjeti, ništa ne govoriti'

Među frazemima koji se odnose na način, zbog male količine zabilježenih primjera, posebno je vidljiv utjecaj vanjskih govora: *poznāt kako svôj žèp; kako trñj va òku; sès kemu kako budāli šāmar; kako da govōrin zīdu; kako da je va zèmlju propō*. U pitanju su primjeri koji se javljaju u hrvatskome jeziku u cjelini, a koji su prilagođeni određenom mjesnom govoru. Jedan od takvih primjera je frazem *kako da je va zèmlju propō* ki (usp. frazemi IHJJ: *propasti u zemlju, propasti u zemlju od stida, propasti u zemlju od srama*; usp. Zèmlja HJP: *kao da ga je zemlja progutala, kao da je u zemlju propao*).

6. Semantička analiza

Oblik u kojem je formiran neki frazem može svjedočiti o odnosu govornika prema njegovim sastavnicama (Malnar 2011: 113). Čitajući zabilježene frazeme vidljivo je kako prevladavaju oni s negativnim konotacijama.

Zamjećuje se da su neke sastavnice frazeološkog korpusa frekventnije od drugih. Tako izdvajamo: *nôć* (14) (od čega *škūra nôć* (6), *pōl nôći* (2), a *dōn i nôć* (1)), *tovōr* (11), *vrâh* (11), *kōkoš* (8), *prasāc* (7), *cōk* (5), *brèk* (5), *glōva* (5), *guzīca/rīt* (5), *sājla* (4), *mrōv/mravīnac* (3), *krāva* (3), *stēna* (3), *blōgo* (3), *bāk/bīk* (2)... Od 15 izdvojenih sastavnica u njih čak 8 spominju se životinje, u 3 predmeti (*cōk, sājla, stēna*), a u 2 dijelovi tijela (*glōva, guzīca*). Prevladavajuće su sastavnice s dijelom dana (*nôć*), a zatim i s vragom (*vrâh*) te magarcem (*tovōr*).

6.1. *Nôć*

Najzastupljenija sastavnica u prikupljenom frazeološkom korpusu jest imenica *nôć*. Značenje koje je njome najčešće preneseno obuhvaća izražavanje negativnih osjećaja prema nekoj osobi. Tu pripadaju osobine, vanjski izgled, trenutno stanje i međuljudski odnosi. Najbrojnije je izražavanje ljudskih osobina, posebice umne ograničenosti (*trubilās kako nôć* – 'izrazito glup, blesav') i osjećaja iznerviranosti nekim pojedincem (*štūf kako škūra nôć* – 'izrazito naporan'). Imenicom *nôć* izražava se stanje potištenosti (*žālosan kako nôć* – 'izrazito žalostan'), ali i alkoholiziranog stanja (*pijōn kako nôć* – 'jako pijan'). U opreci s imenicom *dōn* naglašava se negativna razlika između dviju ili više osoba (*bīt kako dōn i nôć* – 'ne slagati se, drastično se razlikovati').

Imenica *nôc* javlja se u kombinaciji s drugim riječima, posebice *škûra nôc*, ali i *pôl nôci* te *dôn i nôc* kako bi se dodatno naglasio stav ili značaj određene poruke. Primjerice, frazem *trubilàs kako nôc* na sugovornika ostavlja slabiji dojam od jače naglašenog *bêdas kako škûra nôc*.

6.2. *Vrâh*

Imenica *vrâh* vrlo je česta u usporedbama, kako kao dio frazema, tako i u manje čvrstim strukturama riječi svakodnevne komunikacije. U frazemima, ali i općenito kao dio usporedbe, imenicom *vrâh* izražava se nešto izrazito negativno. Među frazemima, najčešće se izražavaju oni koji se odnose na zlu prirodu čovjeka (*kako da je vrâh šô va kega* – 'jako zločest, zajedljiv'; *pòredan kako vrâh* – 'jako zao, pakostan') te ljutito i preplašeno stanje (*jôdan kako vrâh* – 'vrlo ljut, gnjevan'; *kako da vrâh gonì kega* – '1. trčati izrazito brzo; 2. trčati u strahu'). Nešto rjeđe, ova se sastavnica koristi u negativnom komentiranju tuđeg izgleda (*gřd kako vrâh* – 'veoma ružan') i neugodna mirisa (*smrdì kako vrâh ki, ča* – 'neugodna mirisa je *tko, što*'). Među frazemima koji se ne odnose na čovjeka, *vrâh* se javlja u usporedbi s ljutinom, gorčinom i težinom (*ljûto kako vrâh* – 'jako ljuto, začinjeno'; *žùhko kako vrâh* – 'jako gorko'; *těžak kako vrâh* – 'velike težine, vrlo teško').

6.3. Animalizmi

Najfrekventniji animalizam jest *tovôr*. Frazemi sa sastavnicom *tovôr* najvećim dijelom uspoređuju tvrdoglavost čovjeka s izraženom prirodnom tvrdoglavosti magarca. Frazemi se pronalaze u raznim varijantama, ali preneseno značenje tvrdoglavosti uvijek je prisutno (*kako da govôrin tovôru* – 'uzaludno govoriti kome'; *mučât kako tovôr va brôskvi* – 'uporno šutjeti, ništa ne govoriti'; *třd kako tovôr* – 'jako tvrdoglav'). S obzirom na uporabu magarca u obavljanju zahtjevnih poslova, imenica *tovôr* koristi se prilikom naglašavanja mukotrpnog rada i iscrpljenosti koja nakon njega slijedi (*dělat kako tovôr* – 'puno, iscrpno raditi'; *trûdan kako tovôr* – 'jako umoran'). Naposljetku, usporedba s magarcem prisutna je u izražavanju stanja pijanstva (*nalijen kako tovôr* – 'veoma pijan'), zlobne osobine (*pòredan kako tovôr* – 'jako zločest') i neugodna mirisa (*smrdljiv kako tovôr* – 'vrlo neugodnog mirisa').

Osim magarca, među animalizmima u frazeološkome korpusu brojnošću se ističu *prasac, kòkoš, bāk/bìk, brěk, kônj* i *mrôv/mravìnac čěla/čělica*. Od navedenih, za naročito

negativno prenošenje poruke koriste se sastavnice *prasac* i *kokoš*. Od toga se sastavnicom *prasac* naglašava neurednost (*blätan kako prasac* – 'jako prljav'), debljina (*debél kako prasac* – 'jako debeo'), lijenost (*lêna kako prasica* – 'vrlo lijena') te nezasićenost u jelu i piću (*jîs kako prasac* – 'jesti puno, nekontrolirano'; *nalît se kako prasac* – 'jako se napiti'). Sastavnicom *kokoš* izražava se osobina umne ograničenosti, koja se pojavljuje u nekoliko varijanti (*kako da je kokoš mõzak pozobàla* kemu – 'bez pameti je tko'; *kako kokoš bez glôve* – 'biti nepromišljen, raditi stvari bez razmišljanja'), kruto držanje' (*stôt kako posèrena kokoš* – 'ukočeno stajati') ili sporo kretanje (*vûc se kako posèrena kokoš* – 'sporo hodati') i stanje potištenosti (*bît kako mõkra/pokîsla kokoš* – 'biti jadan, potišten').

Kao radišne životinje potvrđene su *bäk/bîk*, *brëk* i *kônj*. Svaka od njih izražava iscrpan rad, ali i drugo značenje svojstveno pojedinim frazemima. Tako imenica *bäk/bîk* u frazemu *dëlat kako bäk/bîk* može označavati radišnost, a u frazemu *kako bäk/bîk* može naglašavati mladost i punu snagu osobe, ali i ljutnju te gnjev. Slično značenje preneseno je sastavnicom *brëk*. Osim iscrpnog rada (*dëlat kako brëk* – 'puno, iscrpno raditi') i gnjeva (*jôdan kako brëk* – 'veoma ljut'), psom se naglašava snažnu glad i podmirivanje jake gladi (*lăčan kako brëk* – 'jako gladan'; *jîs kako brëk* – 'jesti puno, podmiriti jaku glad'), iscrpljenost (*trûdan kako brëk* – 'veoma umoran, iscrpljen') te nepotrebno govorenje (*lăjat kako brëk* – 'previše, nepotrebno govoriti'). Za isticanje teškog rada koristi se usporedba s konjem (*pît kako kônj* – 'zadovoljiti jaku žeđ'), kojim se naglašava i konzumiranje pića (*pît kako kônj* – 'zadovoljiti jaku žeđ').

U pozitivnom odnosu prema napornom radu koriste se frazemi sa sastavnicom pčele i mrava. Obe sastavnice ističu marljiv i temeljit rad (*vrêdan kako čëla/čëlica* – 'vrijedan, marljiv'; *dëlat kako mrôv/mravînac* – 'marljivo, dosljedno raditi').

6.5. Somatizmi

Među sastavnicama kojima se imenuje dio ljudskoga tijela najfrekventnije su *glava* i *stražnjica*. Kod frazema s ovom sastavnicom, Kovačević ističe kako je glava najvažniji dio ljudskog tijela. U njoj je smješten mozak, ali i većina osjetila te organi za hranjenje i govor. Usto, glava može biti promatrana kao sjedište ideja, misli, snova i sjećanja (Kovačević 2012: 107). U mjesnom govoru Kožljaka među frazemima sa sastavnicom glava (*glôva*) zabilježeni su izrazi kojima se označava briga, dragocjenost: *čûvat ča kako ôči va glôvi* – 'pažljivo čuvati koga', ali i upornost: *kako z glôvu kroz zîd* – 'čvrsto ustrajati u čemu', što se, ovisno o kontekstu, može tumačiti pozitivno i negativno. Međutim, pri kombinaciji sastavnica *glava* (*glôva*) s

animalizmima, frazemi najčešće dobivaju negativno značenje (*kako mûha bez glôve* – 'biti nepromišljen, raditi stvari bez razmišljanja'). Nadalje, iako *oko* u prethodnom primjeru iskazuje pozitivne asocijacije (*čûvat* ča *kako ôči va glôvi*), u kombinaciji sa sastavnicom *stražnjica* (*rît, guzîca*), frazem dobiva značenje lakomosti (*ôči bîju, rît ne möre* – 'biti lakom'; *ôči vèce od guzîce* – 'biti lakom').

Somatizmom *guzica* u govoru Kožljaka se u pravilu izriču negativna značenja – ukočeno držanje (*kako da îma mètlu va guzîci ki* – 'uspravno stoji *tko*'), nemir (*kako da îma črve va guzîci ki* – 'nemiran, nestašan je *tko*') ili alkoholizirano stanje (*pijôn kako guzîca* – 'jako pijan').

Od ostalih sastavnica koje imenuju dio tijela ovjeren je i *prst*, koji u kombinaciji s noktom označava skladan odnos (*bît kako prs i nõhat*), ali može predstavljati i izrazito neugodnu situaciju (*kako z prston va drèk*).

Među frazemima koji spominju dio tijela naveden je frazem *kako kôs i kôža*, čiju inačicu (*sama kost i koža*) Kovačević spominje kao primjer internacionalnih frazema, prisutnih u slovenskom, njemačkom i engleskom jeziku (Kovačević 2012: 104)

7. Zaključak

Provedenim terenskim istraživanjem i istraženom referiranom literaturom, ovaj rad donio je pregled poredbenih frazema mjesnog govora Kožljaka te njihovu konceptualnu i semantičku analizu.

Jedan od ciljeva rada bio je prikupiti što veći broj poredbenih frazema u mjesnom govoru Kožljaka. Ukupni broj iznosi 367 poredbenih frazema, uz 3 dodatna koja nisu poredbena, a može ih se pronaći u poglavlju o odnosu prema jelu.

Konceptualnom analizom dokazano je kako se najveći broj frazema odnosi na čovjeka. Frazemi koji se odnose na predmete na drugom su mjestu. Slijede ih frazemi koji se odnose na način, a najmanji broj frazema su oni koji se odnose na situacije. Najbrojniji su frazemi kojima se izriču ili opisuju čovjekove osobine (zloba, umna ograničenost, nametljivost, tvrdoglavost, brbljavost), nakon čega slijedi opis vanjskog izgleda, a zatim i stanja. Među frazemima koji opisuju čovjekove osobine najbrojniji su oni s animalističkim sastavnicama.

Čestotnošću se izdvajaju frazemi sa sastavnicom *noć (štûf kako škûra nôć)* te animalizmima (*kako da govôrin tovôru, kako kòkoš bez glôve*) i somatizmima (*kako mûha bez glôve, kako da ìma črve va guzìci*), a koje su izdvojene u semantičkoj analizi. Prema semantičkoj, ali i konceptualnoj analizi vidljivo je kako neosporno prevladavaju poredbeni frazemi s negativnim konotacijama.

U svrhu istraživanja diplomskog rada prikupljena je građa poredbenih frazeoloških jedinica, a posljedično s njome i jezično bogatstvo mjesnog govora. Uz poredbene frazeme javljao se i niz ne-poredbenih, što bi vrijedilo u budućnosti dodatno istražiti.

9. Prilozi

U nastavku je priložen rječnik frazema mjesnog govora Kožljaka. Pri leksikografskoj obradi prikupljene građe koristila sam se dosadašnjim principima leksikografske obrade

dijalektne frazeološke građe (Frančić, Menac-Mihalić 2021; Malnar Jurišić 2023; Menac, Menac-Mihalić, 2011; Menac, Menac-Mihalić, 2014; Menac-Mihalić 2005) i općenito frazeološkim rječnicima (Menac 1994; Menac Fink-Arsovski, Venturin 2014; Vidović Bolt, Barčot, Fink-Arsovski, Kovačević, Pintarić, Vasung 2017).

9.1. Rječnik frazema mjesnog govora Kožljaka

anđelić – lîp kako ändelić – 'izrazito lijep' – *Poglej ga, lip je kako anđelić.*

apotêka – čisto kako va apotêki – 'savršeno čisto' – *Kuća ti je čista kako va apoteki.*

báčva – debêl kako báčva – 'izrazito debeo' – *Debel je kako bačva.*

 pijôn kako báčva – 'jako pijan' – *Bi je pijon kako bačva.*

 pît kako báčva – 'konzimirati alkohol u velikim količinama' – *Nu frmoy malo, piješ kako bačva.*

bäk – dèlat kako bäk – v. bîk – 'raditi punom snagom' – *Dela je kako bak.*

 bit kako bäk/bîk – '1. u punoj snazi, mlad, 2. ljut, gnjevan' – *Ste ga vidili čera? Bi je jodan kako bak.*

balîn – trđ kako balîn – '1. veoma tvrdoglav, svojeglav; 2. jako tvrdo' – *Daj si reć ki put, ne budi trd ko balin.*

balöta – debêl kako balöta – 'izrazito debeo' – *Debel je kako balota.*

barût – črñ kako barût – '1. tamnoput; 2. izrazito crne boje' – *Črn je kako barut.*

 sûh kako barût – 'potpuno suh' – *Daj mi drugu fetu, ova je suha ko barut.*

baškôt – sùh kako baškôt – 'izrazito suh' – *Suho je kako baškot!*

bêba – zaspät/spät kako bêba – 'ugodno, lijepo spavati, brzo zaspati' – *Sinoć san zaspala kako beba, nič nisan čula.*

běštija – jôk kako běštija – 'jako snažan' – *Se ponese bez problema, jok je kako beštija.*

 pijôn kako běštija – 'jako pijan' – *Pijani ste ko beštije!*

 pöredan kako běštija – 'jako zločest' – *Uf, poredna je kako beštija!*

Bìblija – stôr kako Bìblija – 'izrazito star' – *On ti je stor ko Biblija.*

blàto – imèt šoldi kako blàta – 'imati puno novaca, biti bogat' – *Lahko vami kad imate šoldi kako blata...*

blôgo – dèlat kako blôgo – 'puno, iscrpno raditi' – *Celi don smo delali va vrtu kako blogo.*

nalit se kako blôgo – 'jako se napiti' – *Nalili su se kako blogo.*

ubit se kako blôgo – '1. izrazito se umoriti od napornog rada; 2. pretjerati u konzumiranju alkohola' – *Se smo finili, ma smo se i ubili kako blogo.*

blokôn – stôt kako blokôn – 'ukočeno držanje' – *Ča stojiš kako blokon?*

Bôh – dèlat ča kakò Bôh zapovîda – 'raditi dobro, shodno očekivanjima što' – *Se je storeno kako Boh zapovida.*

kako da je ćapô Bôga za jôja *ki* – 'drži se najpametnijim tko' – *Kako da si ćapo Boga za joja...*

kako da je zat Bôgon kamênja hîta *ki* – 'nema sreće tko' – *Ti nanke da si zat Bogon kamenja hita.*

bòlan – storît ča kako bòlan srät – 'napraviti što polovično, bez volje' – *To si stori kako bolan srat.*

bombôn – slâdak kako bombôn – 'izrazito lijep' – *Slatka si ko bombon.*

bôrka – kako da je ròjen na bôrki *ki* – 'nemaran, neuredan je tko, ostavlja stvari za sobom tko' – *Zapri vrotu zat sobun... nanke da si rojena na borki.*

brèk – dèlat kako brèk – 'puno, iscrpno raditi' – *Nadela san se kako brek!*

jîs kako brèk – 'jesti puno, podmiriti jaku glad' – *Jiš ko brek.*

jôdan kako brèk – 'jako ljut' – *Jodan san na nju kako brek!*

lâčan kako brèk – 'jako gladan' – *Nu daj mi ča za pojis, lačan san kako brek.*

lâje kako brèk *ki* – 'previše, nepotrebno govori tko' – *Laješ ko brek!*

trûdan kako brèk – 'jako umoran, iscrpljen' – *Ren počinut, trudan san kako brek.*

žèdan kako brèk – 'jako žedan' – *Imaš ča za pit? Žedna san kako brek.*

živit kako brèk i mächka – 'ne slagati se, svađati se' – *Mi živimo kako brek i mačka.*
Nikakor na zelenu granu.

bübica – mîran kako бүbica – 'jako dobar, miran' – *Nikad boljega breka, miran je ko bubica.*

mučät kako бүbica – 'ništa ne govoriti, šutjeti dugo vremena' – *Ona će ti mučat ko bubica.*

bübreg – živit kako бүbreg va löji – 'živjeti u izobilju, blagostanju, lagodno živjeti' – *Tebi se baš živi, kako bubreg va loji.*

budäla – sès *kemu* kako budäli šämar – 'našao se u neočekivano povoljnoj situaciji *tko*' – *To delo mi je selo kako budali šamar!*

büha – je *kega*, čega kako бүhah – 'biti previše *koga*, čega' – *Je hi ko buhah.*

štuf kako büha – 'dosadan, nametljiv' – *Štuf si ko buha. Hodi štufifat kega drugega.*

Cìgan – črñ kako Cìgan – 'tamnoput' – *Črna si ko Cigan.*

cök – bit kako cök – '1. biti tup, trom; 2. potpuno sam' – *Ča tu stojiš kako da si cok?*

hodit kako cök – 'sporo se kretati, nespretno se kretati' – *Movi se, ča hodiš ko niki cok?!*

bit kako cök – '1. tup, trom; 2. potpuno sam' – *Šu pridi, tamo si ko cok.*

spät kako cök – 'čvrsto spavati, spavati dubokim snom' – *Nisan te čula, spola san kako cok!*

trđ kako cök – 'jako tvrdoglav, svojeglav' – *Daj si reć, ne budi trđ ko cok!*

críkva – čisto kako va críkvi – 'veoma čisto, uredno' – *Se je čisto kako va crikvi.*

cükor – držät *kega* kako da je od cükora – 'pretjerano brižno čuvati *koga*, pretjerano paziti na *koga*' – *Ča ga tako paziš... nanke da je od cukora.*

slädak kako cükor – 'veoma sladak' – *Sladak si ko cukor!*

slätko kako cükor – 'jako slatko' – *Ovo je slatko kako cukor!*

čëla – bit kako čëla/čëlica – 'biti vrijedan, marljiv' – *Ona je kako čelica.*

dëlat kako čëla/čëlica – 'vrijedno, marljivo raditi' – *Celi don je delala kako čelica.*

vrëdan kako čëla/čëlica – 'vrijedan, marljiv' – *Vredna je kako čelica.*

čèlik – jòk kako čèlik – 'jako snažan, izdržljiv' – *Joka si ko čelik!*

trđ kako čèlik – 'izrazito tvrdo' – *Pazi da ne padeš, ovo je trdo kako čelik!*

čelinguš – bit kako čelinguš – 'jako dosadan' – *Nikakor da me pusti na miru, kako čelinguš je!*

čèp – pijôn kako čèp – 'potpuno pijan' – *Bila san pijana ko čep.*

sùh kako čèp – 'izrazito suh' – *Suho je ko čep.*

čèpèr – bit kako čèpèr – 'biti nametljiv, dosadan' – *Čapala se je za mene kako čeper.*

črv – kako da ìma črve va guzìci *ki* – 'nemiran, nestašan je *tko*' – *Daj si mira, nanke da imaš črvi va guzici.*

čòmpina – govorìt kako čòmpina – 'govoriti puno, nepotrebno' – *Govoriš kako čompina.*

čùk – sòm kako čùk – 'potpuno sam, osamljen' – *Soma san kako čuk. Pridi poli mene.*

dàska – drìt kako daska – 'uspravno držanje' – *Stojiš drito kako daska.*

kako da je *ki* z dasku klèpnu *kega* – 'čvrsto spava *tko*' – *Šu provoj ga zbudit. Nanke da ga je ki z dasku klepnu...*

kako da fàli daska va glòvi *kemu* – 'bez pameti je *tko*' – *Nič ne kapi... Kako da njoj fali daska va glovi.*

pijôn kako daska – 'jako pijan' – *Pustite ga, pijon je kako daska.*

dêva – nalìt se kako dêva – 'jako se napiti' – *Nalili su se ko deve.*

pìt kako dêva – 'zadovoljiti jaku žeđ' – *Pi san ko deva.*

dīnar – poznàt dobrò kako dīnar *kega, ča* – 'poznavati jako dobro *koga, što*' – *Poznon ovo mesto kako dinar.*

dôn – bīt kako dôn i nôc – 'ne slagati se, drastično se razlikovati' – *Nas dvo smo kako don i noć... nikakor na zelenu granu!*

drèk – čèpàt se za *ča* kako müha za drèk – '1. ne odustajati od *čega*, na negativan način; 2. vrlo dosadan, nametljiv' – *Čepo se je za njih kako muha za drek.*

drèn – zdràv kako drèn – 'potpuno zdrav' – *Nikad mu ni nič, zdrav je ko dren.*

drügi – plèsat kakò drügi sopê – 'raditi *što* po čijoj volji' – *Vajk pleše kako drugi sope.*

dùh – bël kako dùh – '1. svijetle puti; 2. izrazito bijele boje' – *Ča ne biš malo šla na more... bela si kako duh.*

kako da je vidi dûha *ki* – 'vrlo blijed, blijed od nelagode je *tko*' – *Ča si tako bled? Nanke da si duha vidi...*

dûša – mèhko kako dûša – 'jako mekano' – *Na provoj, mehko je ko duša.*

gazèla – skočit kako gazèla – 'spretno skočiti' – *Skočila je kako gazela!*

glôva – imèt glôvu kako balôn – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi' – *Glova mi je kako balon.*

imèt glôvu kako kabôl – 'imati glavobolju, osjećati pritisak u glavi' – *Glova mi je ko kabol!*

kako z glôvun kroz zîd – 'čvrsto ustrajati u čemu' – *Ona ti gre kako z glovu kroz zid.*

gnojnica – smrdî kako gnojnica *ča* – 'neugodnog je mirisa što' – *Uf, tu smrdi kako va gnojnici.*

gòlub – kako golùpčići – 'zaljubljen par, dobro se slagati' – *Ma poglej hi, ko golupčići su.*

gòra – vèli kako gòra – 'jako velik, snažan' – *Ti si veli kako gora!*

gřm – visòk kako gřm – 'veoma visok' – *Kako je zrasa... Sada je visok kako gřm!*

gròb – škûro kako va grobì – 'potpuni mrak' – *Takani svitlo. Tu je škuro ko va grobi.*

güska – kako güska va mägli – 'zbunjen, naivan' – *Ne budi ko guska va magli.*

guzica – pijôn kako guzica – 'jako pijan' – *Pijon si ko guzica.*

hlûste – bît kako hlûste – 'biti neskladno, neuredno odjeven' – *Da te ne vidin da hodiš naokoli ko hluste, sa si nikakov!*

ìgla – bît kako na ìglah – 'jako razdražljiv, nervozan' – *Celi don san kako na iglah.*

jâma – kako da je pô va jâmu *ki* – 'iznenada je nestao *tko*' – *Nigderi ga ni. Kako da je va jamu po.*

škûro kako va jâmi – 'vrlo tamno' – *Kadi su si? Škuro je ko va jami.*

kako da va jâmu tóči *ki* – 'pije neumjereno u velikim količinama *tko*' – *Pomanje malo... kako da va jamu točiš.*

jôje – hodīt kako po jôjah – 'oprezno se kretati' – *Hodimo okoli nje kako po jojah.*

kâmik – kako da je kamênje jî *ki* – 'jako je težak *tko*' – *Ne moren ga pomaknut. Kako da je kamenje ji.*

těžak kako kâmik – 'vrlo težak' – *Težak je kako kamik!*

třd kako kâmik – '1. veoma tvrdoglav, svojeglav; 2. jako tvrdo' – *Trd si ko kamik!*

kâplja – držät *kega* kako kâplju vöde – 'biti pažljiv prema *komu*, pažljivo čuvati *koga*' – *Drži ga kako kap vode.*

mlôda kako kâplja – 'jako mlada' – *Mloda je kako kaplja.*

katrân – čřn kako katrân – '1. tamnoput; 2. izrazito crne boje, 3. crno od prljavštine' – *Nu operi si ruke, črne su kako katran.*

kîp – stôt kako kîp – 'nepomično stajati, biti na istome mjestu' – *Sto san ko kip.*

kökoš – bît kako mökra/pokîsla kökoš – 'biti jadan, potišten' – *Ča stojiš tako, kako pokisla kokoš.*

glüpa kako kökoš – 'jako glupa' – *Glupa si ko kokoš!*

kako da nîma se kökoše na brôju *ki* – 'izrazito je glup *tko*' – *On kako da nima se kokoše na broju.*

kako da je kökoš mözak pozobäla *kemu* – 'bez pameti je *tko*' – *Misli malo. Nanke da ti je kokoš mozak pozobala.*

kako kat ćorava kökoš zřno nôjde – 'potpuno slučajno, neplanirano naći' – *Ki bi reka da ću ga noć... Kako kat ćorava kokoš zrno nojde!*

kako kökoš bez glôve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*' – *Ne budi ko kokoš bez glove!*

stôt kako posèrena kökoš – 'ukočeno držanje'

vûc se kako posèrena kökoš – 'sporo hodati'

kônj – dëlat kako kônj – 'naporno raditi' – *Delali smo ko konji.*

kako kônj – 'snažan, izdržljiv' – *Poglej ča nosi. Ko konj je!*

pît kako kônj – 'zadovoljiti jaku žeđ' – *Piješ ko konj!*

koprìva – pòredan kako koprìva – 'jako zločest' – *Poredna je kako kopriva!*

kòs – kako kòs i kòža – 'jako mršav' – *Poji ča, kako kos i koža si.*

kosìlica – kako da je pò kemu pod kosìlicu *ki* – 'lošu, neurednu frizuru ima *tko*' – *Vlosi su mu kako da je kemu po pod kosilicu.*

krâlĵ – žìvit kako krâlĵ – 'živjeti u izobilju, lagodno živjeti, imati puno novaca' – *Ovih por miseci živi kako kralj.*

kràva – kako da ga je kràva polìzala *kega* – 'ima zalizanu kosu *tko*' – *Ima vlosi kako da ga je krava polizala.*

krbôn – črñ kako ùgljen/krbôn – '1. tamnoput; 2. izrazito crne boje, 3. crno od prljavštine' – *Noge su ti črne kako ugljen!*

krĵf – krvôv kako krĵf – 'jako crven' – *Prišla je krvova kako krf.*

krĵk – jòk kako krĵk – 'jako snažan' – *Jok si kako krik!*

krĵpa – blêd kako krĵpa – 'vrlo blijed, blijed od nelagode' – *Donesite njoj vode, bleđa je kako krpa.*

krpùša – bìt kako krpùša – 'biti nametljiv, dosadan' – *Čapo se je za mene kako krpùša.*

krùh – dõbar kako krùh – 'jako dobar, dobroćudan' – *Neka dela ča će, viš da je dobar kako kruh.*

dõbar kako krùh od trî dñĵ – 'zločest' – *Njega ni za pustit somega, dobar je kako kruh od tri dñi.*

dobrò kako krùh – 'jako ukusno' – *Ovo ti je dobro kako kruh!*

krùška – pàs kako krùška – 'nespretno pasti' – *Pala san ko kruška!*

kùga – smrdĵi kako kùga *ki, ča* – 'neugodnog je mirisa, zaudara *tko, što*' – *Maknimo se otudar, ništo smrdi ko kuga.*

lànac – kako da je pušćen z lãnca *ki* – '1. osjećati se oslobođeno od *koga, čega tko*; 2. uzeti si pretjeranu slobodu u čemu (u lošem smislu)' – *Smiron kloti naokoli, kako da je pušćen z lanca.*

làstavica – kako làstavica – 'biti brz, okretan' – *Brza je ko lastavica.*

lètva – pijôn kako lètva – 'jako pijan' – *Pijani su ko letve.*

lesica – šegaf kako lesica – 'jako lukav' – *Šegava si kako lesica.*

lèto – poredan kako släbo lèto – 'nestašan, zločest' – *Poredan si kako slabo leto!*

libar – čitat kako òtprt libar *kega* – 'jako dobro poznavati koga' – *Čitan te kako otprt libar.*

limûn – žühko kako limûn – 'jako gorko' – *Daj mi ča drugo, ovo je žuhko kako limun.*

lôj – hodit kako po lôji – 'glatko, lako, bez problema' – *Se mi hodi kako po loji.*

živit kako bûbreg va lõji – 'živjeti u izobilju, blagostanju, lagodno živjeti' – *Oni ti živiju kako bubreg va loji.*

mäčka – kako da mu je mäčka zajik pojila *kemu* – 'ništa ne govori, uporno šuti tko' – *Muči ko da njoj je mačka zajik pojila.*

šegav kako mäčka – 'jako lukav' – *Šegava si kako mačka.*

zmlôtit kako mäčku – 'jako istući' – *Bolje muči aš će te zmlotit kako mačku!*

mäčkare – kako da grê va mäčkare *ki* – 'neskladno, neuredno odjeven je tko' – *Obučena si kako da greš va mačkare...*

mäglä – domîšljat se kako kröz mäglu – 'slabo se sjećati koga, čega' – *Nje se domislin kako kroz maglu.*

mâjka – pijôn kako mâjka – 'jako pijan' – *Bili su pijani ko majke.*

mälín – mlit kako mälin – 'previše, bez prestanka govoriti' – *Melješ kako malin.*

mlit kako prôzan mälin – 'previše, bez prestanka govoriti' – *Nikad kraja, melje kako prozan malin.*

Marïja – držät se kako drvêna Marïja – 'ukočeno držanje' – *Ča se držiš kako drvena Marija... pridi plesat s nami.*

stôt kako drvêna Marïja – 'držati se ukočeno, nepomično stajati' stajati' – *Ne stoj kako drvena Marija.*

mäter – kako od mätere røjen – 'potpuno gol, nag' – *Hodi je kako od matere rojen.*

slädak kako mëd – 'lijep, mio' – *Sladak si ko med.*

medvïd – jïs kako medvïd – 'konzumirati hranu u neumjerenim količinama' – *Nikakor ga najis... Ji je kako medvid.*

jôk kako medvîd – 'veoma snažan' – *Jok si ko medvid!*

mètla – kako da ìma mètlu va guzîci *ki* – 'uspravno stoji *tko*' – *Movi se malo. Nanke da imaš metlu va guzici...*

vlôsi kako mètla – 'suha kosa' – *Vlosi su mi kako metla.*

mîš – žîvit kako crkvèni mîš – 'živjeti siromašno, ne imati novaca' – *Por let nič nismo imeli. Živili smo kako crkveni miši.*

mlîko – bël kako mlîko – '1. svijetle puti; 2. izrazito bijele boje' – *Imaš noge bele kako mlîko.*

blêd kako mlîko – 'izrazito blijede boje' – *Imaš noge bele kako mlîko.*

mrôv – bît kako mrôv/mravînac – 'biti vrijedan, marljiv' – *On ti je kako mravinac, ča si zmisli, to i storije.*

dêlat kako mrôv/mravînac – 'marljivo, dosljedno raditi' – *On ti je kako mravinac, ča si zmisli, to i storije.*

je *kega* kako mrôvi/mravînci – 'biti previše *koga*' – *Je hi ko mravinci.*

vrêdan kako mrôv/mravînac – 'vrijedan, marljiv' – *Vredan je kako mrov.*

mûha – cépät se za *ča* kako mûha za drêk – '1. ne odustajati od *čega*, na negativan način; 2. vrlo dosadan, nametljiv' – *Čepo se je za njih kako muha za drek.*

dôsadan kako mûha – 'jako dosadan, nametljiv' – *Ne budi dosadan kako muha.*

kako mûha bez glôve je *ki* – 'nepromišljen je *tko*, radi stvari bez razmišljanja *tko*' – *Hodi kako muha bez glove.*

štûf kako mûha – 'dosadan, nametljiv' – *Štuf si kako muha.*

mûnjen – bižät kako mûnjen – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati *koga*/što na sve moguće načine' – *Bižali smo od njih kako munjeni.*

têc kako mûnjen – 'trčati izrazito brzo' – *Teče kako munjen!*

mûtav – mučät kako mûtav – 'ništa ne govoriti, šutjeti dugo vremena, u negativnom smislu' – *Ča mučiš kako mutav?*

narûčen – prît kako narûčen – 'pojavit se u pravom trenutku' – *Prišlo mi je kako naručeno!*

navîjen – govorit kako navîjen – 'biti brbljav, mnogo govoriti' – *Kad jedanput počnen, ja ti govorin kako navijena.*

mlit kako navîjen – 'previše, bez prestanka govoriti' – *Melješ kako navijen!*

něbo – bit kako něbo i zěmlja – 'ne slagati se, drastično se razlikovati' – *Znon da ste ko nebo i zemlja, ma provojte se baren ne svadit.*

noć – bēdas kako škûra nôć – 'izrazito glup, blesav' – *Bedas si kako škura noć!*

čřn kako škûra nôć – '1. tamnoput; 2. izrazito crne boje' – *To je čřno kako škura noć.*

dōsadan kako škûra nôć – 'vrlo dosadan' – *Dosadan si ko škura noć!*

glûh kako nôć – 'gluh, nagluh' – *Gluha san ko noć.*

glûh kako pôl nôći – 'gluh, nagluh' – *Gluh si kako pol noći.*

glûp kako škûra nôć – 'jako glup' – *Glup si ko škura noć.*

gřd kako nôć – 'jako ružan' – *Grda je ko noć.*

gřd kako škûra nôć – 'jako ružan' – *Grd si ko škura noć!*

pijôn kako nôć – 'jako pijan' – *Pijon je kako noć.*

štûf kako škûra nôć – 'jako naporan' – *Bi je štuf ko škura noć.*

trubiläs kako nôć – 'jako glup, blesav' – *Trubilas je kako noć.*

žalosan kako nôć – 'jako žalostan' – *Žalosan san ko noć.*

žalosan kako pôl nôći – 'jako žalostan' – *Bi je žalosan kako pol noći.*

nōga – bit kako z jenü nōgu va grobï – '1. biti jako star; 2. biti na samrti; 3. biti bolestan' – *Sa je nikakov, kako već s jenu nogu va grobi.*

kako da gorï pod nogämi *kemu* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*; 3. našao se u nepovoljnom položaju *tko*' – *Kalmoj se. Nanke da ti gori pod nogami.*

nōhat – imēt nōhti kako kândže – 'imati oštre i duge nokte' – *Pošiškaj si ti nohti! Kako kandže su ti!*

imēt nōhti kako kragûlj – 'imati oštre i duge nokte' – *Imaš nohti kako kragulj. Ostriži hi malo.*

òko – čüvat ča, kega kako òči va glôvi – 'pažljivo čuvati što, koga' – *Na nju pazi kako na oči va glovi.*

imèt òči vèće od štùmiga – 'nezasitno jesti' – *Oči su ti veće od štumiga.*

òči biju, rīt ne mòre – 'biti lakom' – *Tebi oči kako da biju, ma rit ne more.*

òči vèće od guzice – 'biti lakom' – *Kako da iman oči veće od guzice.*

òlovo – težak kako òlovo – 'izrazito težak' – *Težak je kako olovo.*

otròk – đelòš kako mići otròk – 'jako ljubomoran' – *Ne budi đeloš kako mići otrok.*

jīs kako mići otròk – 'vrlo malo jesti' – *Zami si još. Jiš kako mići otrok.*

òvca – bŕkas kako òvca – 'jako kovrčava kosa' – *Imela je vlosi brkasti kako ovca.*

palīn – kako palīn – 'izrazito glup' – *Nu stori ča, ne gledaj samo kako palin.*

pàpiga – kako pàpiga/papagäj – 'previše, nepotrebno govoriti, stalno se ponavljati' – *Smiron govoriš sejno, kako papiga si.*

pàprika – krvôv kako pàprika – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti' – *Bi je krvov kako paprika.*

pàra – kako da pàra hòdi na uši kemu – 'jako je ljutit tko' – *Jodan je kako da mu hodi para na uši.*

pàmet – kako da je pòpi su pàmet (ovêga) svīta ki – 'drži se najpametnijim tko' – *Ti kako da si popi su pamet ovega svita.*

pàun – držāt se kako pàun – 'praviti se važan' – *Sa se je držo kako paun va novin bragešami.*

pelīn – žühko kako pelīn – 'jako gorko' – *Žuhko je kako pelin.*

pêrje – lāhki kako pêrje – 'male težine, vrlo lagan' – *Lahko je kako perje.*

pêta – kako da gorī kēmu pot pētami – '1. u opasnosti, neprilici je tko; 2. u neugodnoj situaciji je tko' – *Čepala me je panika kako da mi gori pot petami.*

petèh – šepùrit se kako petèh – 'praviti se važan' – *Šepuri se je kako peteh.*

plêsat – plêsat kakò drügi sopê – 'raditi što po čijoj volji' – *Ona vajk pleše kako drugi sopus.*

plīva – lāhki kako plīva – 'izrazito lagan' – *Lahko je kako pliva.*

pomidôr – krvôv kako pomidôr – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti' – *Priša je krvov kako pomidor!*

plôt – držät se čega kako pijôn plöta – '1. čvrsto ustrajati u čemu; 2. držati se čega, nepomično stajati uz što' – *Držo se je kumpanije kako pijon plota.*

podmâzano – hõdit kako podmâzano – 'bez poteškoća' – *Nikad tega! Se mi je hodilo kako podmazano!*

pomûćen – dëlat kako pomûćen – 'puno, iscrpno raditi' – *Delali smo kako pomućeni, samo da se finimo.*

posëren – hođit kako posëren – 'nespretno hodati' – *Hodiš kako poseren.*

stôt kako posëren – 'stajati ukočeno' – *Stoji kako poseren.*

tëć kako posëren – 'nespretno trčati' – *Tečeš kako poseren!*

prasäc – blätan kako prasäc – 'jako prljav' – *Nu operi se, viš da si blatan ko prasac.*

debël kako prasäc – 'jako debeo' – *Debel je kako prasac.*

jîs kako prasäc – 'jesti puno, nekontrolirano' – *Jiš kako prasac.*

lën kako prasäc – 'vrlo lijen' – *Ne budi len kako prasac.*

najîs se kako prasäc – 'prejesti se' – *Naji san se ko prasac, ne moren dihat.*

nalît se kako prasäc – 'jako se napiti' – *Nalili smo se ko prasci.*

smrdljîv kako prasäc – 'vrlo neugodnog mirisa' – *Hodi ça od mene, smrdiš ko prasac.*

prasïca – lêna kako prasïca – 'vrlo lijena' – *Stori ça. Lena si kako prasica.*

přč – mïci kako přč – 'jako nizak/malen' – *Miçi je kako přč.*

pôć kako po přču *kemu* – 'našao se u lošoj, neugodnoj situaciji tko' – *Se mi je šlo kako po přču!*

prôljev – dôsadan kako rôljev – 'jako dosadan, nametljiv' – *Dosadna si ko proljev!*

štûf kako rôljev – 'jako dosadan, nametljiv' – *Štuf si kako proljev!*

pròpuh – kako pròpuh – 'izrazito mršav' – *Ni ga ça vidit, kako propuh je.*

prekìnjen – bīt kako prekìnjen – 'jako umoran' – *Ne moren se nanke maknut više, (ko) prekinjen san.*

prkôt – blätno kako va prkôtu – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa' – *Moramo sredit konobu, blatno je ko va prkotu.*

přs – bīt kako přs i nõhat – 'dobro se slagati, biti uvijek zajedno' – *Smiron su skupa kako prs i nohat.*

kako z přston va drëk – 'loše, neugodno' – *Pogodi je kako z prston va drek.*

prüt – lähki kako prüt – 'izrazito lagan' – *Lahki je kako prut.*

sûh kako prüt – 'izrazito suh' – *Suho je ko prut.*

pûhalo – bīt kako mřtvo pûhalo – 'biti trom' – *Ne budi kako mrtvo puhalo, stori anke ča!*

pûmpa – pīt kako pûmpa – 'konzimirati alkohol u velikim količinama' – *Piješ ko pumpa.*

pûpa – līpa kako pûpa/pûpica – 'izrazito lijepa' – *Lipa si kako pupica.*

pûpić – līp kako pûpić – 'izrazito lijep' – *Lip si kako pupić.*

pûst – kako pûst – 'biti neskladno, neuredno odjeven' – *Reči mu da se prebuče, ne more kako pust hodit po svitu.*

pustinjâk – sôm kako pustinjâk – 'potpuno sam, osamljen' – *Smiron san som ko pustinjak.*

pûtar – mēhko kako pûtar – 'jako mekano' – *Mehko je kako putar.*

pûž – gôl kako pûž – 'potpuno gol, nag' – *Gol si kako puž.*

spôr kako pûž – 'jako spor' – *Movi se, spor si ko puž.*

räk – krvôv kako räk – '1. jako crven; 2. porumenio od neugodnosti; 3. pocrvenio od izlaganja Suncu' – *Celi don je na suncu, krvova je kako rak.*

rêp – hodīt zat ken kako rêp – 'pratiti koga' – *Fini hodit zad manu kako rep.*

rība – bīt kako rība na sūhen – '1. biti u neprilici; 2. biti u lošoj novčanoj situaciji' – *Va to vrime san bi kako riba na suhen.*

plävät kako rība va vödi – 'odlično se snalaziti, bez problema' – *Plavaš va noven delu kako riba va vodi.*

rìs – jòdan kako rìs – 'jako ljut, pun bijesa' – Jodna san ko ris!

ròsa – mlòda kako ròsa – 'jako mlada' – *Bila je mloda ko rosa kad smo se prvi put trefili.*

ròža – lîpa kako ròžica – 'izrazito lijepa' – *Lipa je kako rožica.*

miriši kako ròžica *ki, ča* – 'ugodnog je mirisa *tko, što*' – *Mirišiš kako rožica.*

sàjla – pijôn kako sàjla – 'jako pijan' – *Pijon san ko sajla.*

smòtan kako sàjla – 'vrlo smotan' – *Smotana si kako sajla. Ti biš pala i na driten.*

šljütav kako sàjla – 'blesav, budalast' – *Šljutav si ko sajla.*

šunjav kako sàjla – 'blesav, budalast' – *Šunjava si ko sajla.*

sikìra – kako da je sikìra pàla va mêd *kemu* – 'živi u blagostanju *tko*' – *Tebi kako da je pala sikira va med...*

sîr – bêl kako sîr – '1. svijetle puti; 2. izrazito bijele boje' – *Moja mloda ti je bela kako sir.*

sìrota – bìt kako sìrota – '1. živjeti siromašno, 2. izgledati neugledno, prljavo' – *Ma pogledj je, kako sirota.*

slàma – kako da mlòti pròznu slàmu *ki* – 'previše, bez prestanka govori *tko*' – *Frmoj malo, kako da mlotiš proznu slamu.*

vlòsi kako slàma – 'ispucala/suha kosa' – *Vlosi su mi kako slama.*

slika – lîp kako slika – 'jako lijep, zgodan' – *Lipa si kako slika.*

smřt – blêd kako smřt – 'vrlo blijed, blijed od nelagode' – *Priša je bled kako smrt.*

snih – bìt brìga za *kega, ča* kako za lônjski snih – 'ne mariti za *koga, što*' – *Briga ti je njega za se vadit kako za lonjski snih.*

spùžva – mèhko kako spùžva – 'jako mekano' – *Mehko je kako spužva.*

pît kako spùžva – 'konzimirati alkohol u velikim količinama' – *Pomanje malo, piješ kako spužva.*

stàklo – držät kako da je od stàkla *kega* – 'pretjerano brižno čuvati *koga*, pretjerano paziti na *koga*' – *Fini me držat kako da san od stakla!*

stêna – stôr kako stêna – 'jako star' – *Stor si ko stena.*

třd kako stēna – 'jako tvrdoglav, svojeglav' – *Trd je kako stena.*

věli kako stēna – 'jako velik, snažan' – *Veli si kako stena.*

sūh – kako da je sūh *ki* – 'biti jako mršav *tko*' – *Zgledaš kako da si suh.*

sūnce – čis kako sūnce – 'jako čisto, sjajno' – *Čis ti je mižol kako sunce.*

sūza – čis kako sūza – 'jako čisto, bez prašine' – *Čisti su barkoni kako suza.*

stāklo – držāt kako da je od stākla *kega* – 'pretjerano brižno čuvati *koga*, pretjerano paziti na *koga*' – *Pustite ga na miru, ne morate ga držat kako da je od stakla.*

strahùlj – bīt kako strahùlj – 'imati lošu/raščupanu frizuru' – *Ma ča ti je to z vlosi! Ko niki strahulj si!*

strašilo – bīt kako strašilo – 'biti neskladno, neuredno odjeven' – *Forši da si obučeš ča drugo, va temu si kako strašilo.*

strèla – břs kako strèla – 'vrlo brz' – *On ti je brs kako strela.*

stùp – glùp kako stùp – 'jako glup' – *Glup si ko stup!*

sūh – kako da je sūh – 'biti jako mršav' – *Mršav je kako da je suh.*

svêtac – držāt se kako svêtac – '1. pretvarati se bezgrešnim; 2. nepomično stajati' – *On je svašta zno storit, a drži se kako svetac.*

svića – drīt kako svića – 'izrazito ravan' – *Stoji drito ka ko svića.*

svīt – kako da je pōpi su pāmet (ovêga) svīta – 'držati se najpametniji' – *Ti kako da si popi su pamet ovega svīta.*

šajèta – břs kako šajèta – 'izrazito brz' – *Teče brzo kako šajeta!*

kako šajèta z vèdra nēba – 'neočekivano, iznenada' – *Prišlo mi je kako šajeta z vedra neba.*

tèc kako šajèta – 'brzo trčati' – *Tečeš kako šajeta!*

šība – trēs se kako šība – 'tresti se od straha' – *Nikakor je kalmat. Tresla se je kako šiba.*

šimija – bīt kako šimija – 'biti neskladno, neuredno odjeven' – *Nu popravi si tu robu, kako šimija si.*

škôrnja – pijôn kako škôrnja – 'vrlo pijan' – *Bi je pijon kako škornja.*

škùlja – bìt kako škùlja bez dnä – 'biti proždrljiv, neumjereno jesti' – *Kako moreš toliko pojis? Kako školja bez dna si.*

šläpa – lûd kako šläpa – 'biti bez pameti' – *Luda si ko šlapa!*

pijôn kako šläpa – 'potpuno pijan' – *Sinoć je bi pijon kako šlapa.*

šoldi – imèt šoldi kako bläta – 'imati puno novaca, biti bogat' – *Lahko vami kad imate šoldi kako blata...*

špäruqa – vëli/visök kako špäruqa – 'izrazito visok' – *Veli si kako šparuga.*

špôh – hodît kako po špôgu – 'glatko, bez problema' – *Se njoj je hodilo kako po špogu.*

šträca – bël kako šträca – '1. svijetle puti; 2. izrazito bijele boje' – *Joko je grd, anke je bel kako štraca.*

štäla – blätno kako va štäli – '1. neuredno; 2. neugodnog mirisa' – *Tu ti je blatno kako va štali.*

štikadënat – tönki kako štikadënat – 'jako mršav' – *Tonki si kako štikadenat.*

štrîga – bìt kako štrîga – 'zločest, zajedljiv' – *Ne budi štriga! Ča ti je ona grdega storila?*

teläc – bâlit/büljit kako teläc – 'gledati zapanjeno, začuđeno' – *Ča bališ vome kako niki telac?!*

telîca – kako da je telîca zlëgla kega – 'jako neuredan, zamazan je tko' – *Nanke da te je telica zlegla...*

tić – jîs kako tić – 'vrlo malo jesti' – *Jiš kako tičić.*

mlöd kako tić – 'odmoran, poletan' – *Mlod je ko tić.*

töp – glûh kako töp – 'gluh, nagluh' – *Gluh je kako top.*

töp – zaspät/spät kako töp – 'brzo zaspati' – *Zaspa san kako top.*

tovôr – bëdas/štupidäs kako tovôr – 'biti blesav' – *Ma on ti je bedas kako tovor...*

dëlat kako tovôr – 'puno, iscrpno raditi' – *Nadela san se kako tovor.*

glûh kako tovôr – 'gluh, nagluh' – *Gluh san kako tovor. Nič ne čujen.*

fabrikat ča kako tovôr – 'napraviti nešto vrlo nestašno' – *On hi fabrikiva kako tovor.*

kako da govôrin tovôru – 'uzaludno govoriti kome' – *Poslušaj me malo. Nanke da govorin tovoru!*

lên kako tovôr – 'vrlo lijén' – *Len si kako tovor!*

mučät kako tovôr va brôskvi – 'uporno šutjeti, ništa ne govoriti' – *Reči ča. Ča mučiš kako tovor va broskvi?!*

nakrcät kega kako tovôra – 'dati puno stvari kome' – *Zami i ti ča. Nakrco si me kako tovara.*

nalijen kako tovôr – 'veoma pijan' – *Bi je nalijen kako tovor.*

nalit se kako tovôr – 'jako se napiti' – *Nalili su se ko tovari.*

poredan kako tovôr – 'jako zločest' – *Poredan si kako tovor!*

smrdljiv kako tovôr – 'vrlo neugodnog mirisa' – *Smrđi kako tovor.*

stûć/namlotit kako tovâra/tovâricu – 'jako istući' – *Smiron mu priti da će ga zmlotit kako tovara.*

třđ kako tovôr – 'jako tvrdoglav' – *Trđ si kako tovor!*

trdoglôv kako tovôr – 'jako tvrdoglav' – *Sused mi je trdoglov kako tovor!*

trûdan kako tovôr – 'jako umoran' – *Ren počinut, trudan san kako tovor.*

třnj – kako třnj va ôku – 'biti nekome velika smetnja' – *Bila mi je kako trnj va oku.*

trubilo – bit kako trubilo – 'biti blesav, glup' – *Se ponopak delaš, baš si ko trubilo!*

trukinja – je kega, čega kako trukinje – 'biti previše koga' – *Bilo hi je kako trukinje.*

Ůčka – stôr kako Ůčka – 'jako star' – *Stora je ko Učka.*

vëli kako Ůčka – 'jako velik, snažan' – *Veli si kako Učka.*

ügljen – čřn kako ügljen/krbôn – '1. tamnopus; 2. izrazito crne boje, 3. crno od prljavštine' – *Noge su ti črne kako ugljen!*

Ûra – jÛšt kako Ûra/Ûrica – 'vremenski točan' – *Vajk prideš na vrime, jušt si kako urica.*

vëtar – bit kako vëtar pÛše – 'veoma prevrtljiv' – *Ča god mu ki reče, on ti je kako vetar puše.*

vòda – hòdi kako vòdu pìt *kemu*– 'izvrsno zna *tko što*, s lakoćom izvodi *tko što*' – *Tebi ovo hodi kako vodu pit!*

vrâh – bižät kako od sòmega vrâga – '1. trčati u strahu; 2. izbjegavati koga/što na sve moguće načine' – *Bižo je od škole kako od somega vraga.*

đelòš kako vrâh – 'jako ljubomoran' – *Đeloš je na nju kako vrah.*

grđ kako vrâh – 'veoma ružan' – *Nisan ga mogla vidit na štampane oči. Grd je kako vrah!*

jòdan kako vrâh – 'vrlo ljut, gnjevan' – *Jodan san na njega kako vrah!*

kako da gòne si vrâzi *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*' – *Teka je kako da ga gone si vrazi.*

kako da vrâh gonì *kega* – '1. trči izrazito brzo *tko*; 2. trčati u strahu *tko*' – *Brz je kako da ga vrah goni.*

kako da ga vrânić/vrâh nòsi *kega* – '1. trčati izrazito brzo; 2. trčati u strahu *tko*' – *Teći kako da te vranić nosi!*

kako da je vrâgu ùša pod kolêna *ki* – 'jako zločest, pakostan je *tko*' – *Ma je poredna... kako da je vragu ušla pod kolena.*

kako da je vrâh šò va *kega* – 'jako zločest, zajedljiv je *tko*' – *Ma pusti ga ća, nanke da je šo vrah vonjega.*

ljùto kako vrâh – 'jako ljuto, začinjeno' – *Ljuto je kako vrah.*

pòredan kako vrâh – 'jako zao, pakostan' – *Poredan si ko vrah!*

smrdì kako vrâh *ki, ća* – 'neugodna mirisa je *tko, što*' – *Tu smrdi kako vrah.*

tèžak kako vrâh – 'velike težine, vrlo teško' – *Nu pomori mi. Teško je ko vrah.*

žùhko kako vrâh – 'jako gorko' – *Daj mi ća drugo, ovo je žuhko kako vrah.*

vùk – làčan kako vùk – 'izrazito gladan' – *Nismo nič jili, lačni smo kako vuki.*

zajìk – imèt zajìk kako kràva rêp – 'biti brbljav, mnogo (previše) govoriti' – *Muči malo, imaš zajik kako krava rep!*

imèt zajìk kako lopätinu/lopätu – 'biti brbljav' – *Imaš zajik kako lopatinu!*

zàklan – spàt kako zàklan – 'čvrsto spavati' – *Spola san ko zaklana.*

zalīven – mučàt kako zalīven – '1. ništa ne govoriti, uporno šutjeti; 2. čuvati tajnu' – *On će siguro mučat kako zaliven.*

zapečēn – kako zapečēn/prepečēn – 'tamnoput' – *Zgleda kako prepečen.*

zêc – bìstar kako zêc – 'oštrouman' – *Ona brzo se kapi, bistra je kako zec.*

strahljìv kako zêc – 'veoma strašljiv' – *Strahljiv san kako zec.*

tèc kako zêc – 'jako brz, vrlo brzo trčati' – *Tečeš kako zec!*

zèmlja – bìt kako zèmlja–zrak – 'biti izrazito pijan' – *Čera san bi zemlja-zrak.*

kako da je va zèmlju propô *ki* – 'iznenada je nestao *tko*' – *Nigderi te ni, kako da si va zemlju propo!*

nalit se kako zèmlja – 'jako se napiti' – *Nali se je kako zemlja.*

pijôn kako zèmlja – 'potpuno pijan' – *Čera si bi pijon kako zemlja!*

žèdan kako sùha zemljà – 'izrazito, jako žedan' – *Žedan san kako suha zemlja.*

zîd – kako da govôrin zîdu – 'uzaludno govoriti kome' – *S tobun ko da govorin zidu.*

zît – bêl kako zît – '1. svijetle puti; 2. izrazito bijele boje' – *Moj mlodi je bel kako zit.*

zlôto – drôgo kako sùho zlôto – 'jako skupo' – *Da mi ne biš to razbi, drogo je kako suho zloto!*

držàt *kega* kako da je od zlôta – '1. čuvati *koga*; 2. pretjerano paziti na *koga*' – *Držiju ga kako da je od zlota.*

zûb – imèt zûbi kako da je poji bômbu *ki* – 'ima loše, neravne zube *tko*' – *Ona ima zubi kako da je bombu pojila.*

žàlos – držàt se kako sèdan žàlosti – 'izgledati potišteno' – *Ča se držiš kako sedan žalosti?*

stôt kako sèdan žàlosti – 'izgledati potišteno' – *Ne stoj kako sedan žalosti.*

želêzo – tîdo kako želêzo – 'izrazito tvrdo' – *Trdo je kako železo.*

žèp – poznàt kako svôj žèp *kega, ča* – 'poznavati jako dobro *koga, što*' – *Poznoš me kako svoj žep.*

žveljarìn – jùšt kako žveljarìn – 'vremenski točan' – *Jušt si kako žveljarin.*

8. Literatura

1. Brozović, D. (1988). Čakavsko narječje. u: Brozović, D. – Ivić, P. Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski. Zagreb.
2. Fink-Arsovski, Ž. (2002). Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra. Filozofski fakultet. Zagreb
3. Frančić, A., Menac-Mihalić, M. (2020). Rječnik frazema i poslovice međimurskoga govora Svete Marije. Zagreb. Knjigra
4. Kovačević, B. (2012). Hrvatski frazemi *od glave do pete*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb
5. Lovrinić, I. (2022) Konceptualna analiza poredbenih frazema u govoru Svete Katarine. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Diplomski rad
6. Lukežić, I. (1990). Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
7. Macan, Ž. (2022). U četiri oka: O hrvatskim frazemima s brojevnom sastavnicom. Sveučilište u Rijeci, Rijeka
8. Malnar, M. (2011). 'Somatska frazeologija čabarskih govora', Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 37(1), str. 101-119. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/76257>
9. Malnar Jurišić, M. (2016). O frazeološkim istraživanjima u hrvatskoj dijalektologiji. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Naučni trudove, Filologija (53, 1). Zagreb. Milevoj, Marijan. Kartulini z Labinščini. Labin, 1987.
10. Malnar Jurišić, M. (2023). Frazeologija govora Tršća u Gorskom kotaru : s opisom govora i rječnicima. Čabar. Matica hrvatska, Ogranak Čabar
11. Matešić, M. (2006). Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga. Fluminensia, 18 (2). (str. 37–81).
12. Matošević, A. Pod zemljom. Antropologija rudarenja na Labinštini u XX. stoljeću. Zagreb, 2011.
13. Menac, A. (1994). Frazeologija u različitim tipovima jednojezičnih hrvatskih rječnika. Filologija, (22–23), 161–168. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/157674>
14. Menac-Mihalić, M. (2005). Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema. Zagreb. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Školska knjiga
15. Menac-Mihalić, M., Celinić, A. (2012). Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Zagreb: Knjigra.

16. Menac-Mihalić, M., Menac, A. (2011). *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
17. Menac-Mihalić, M., Menac, A. (2014). *Frazemi i poslovice: u dalmatinsko-venecijanskom govoru Splita u 20. stoljeću*. Zagreb. Knjigra
18. Peršić, N. (2002). *Frazeologija govora Kršana*. u: Peršić, N., *Govor Kršana*. Grafrade. Rijeka.
19. Skok, Z. (2014). "Hrvatski dijalektni frazemi s leksemom životinje kao sastavnicom." *Kaj* 47 (230), br. 5–6 (330-331): 67–81. <https://hrcak.srce.hr/142930>
20. Stranić, S. (2019). *Konceptualna analiza poredbenih frazema u mjesnome govoru Tupljaka*. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Diplomski rad
21. Vranić, S. (2021). "Fonološki opis Kršana u Istri." *Hrvatski dijalektološki zbornik*, br. 25: 289–303. <https://doi.org/10.21857/ydkx2cwj89>
22. Vranić, S. (1993). Naznake fonologije čakavskih govora otoka Paga. *FLUMINENSIA*, 5 (1–2), 109–124. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/133035>
23. Vranić, S. (1995). Za dijalektnu kartu čakavskih ikavsko-ekavskih govora u Istri. *Riječ* (str.1–2: 71–82)
24. Vranić, S.; Zubčić, S. (2018). *Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. stoljeću // Povijest hrvatskoga jezika, 5. knjiga: 20. stoljeće*, u. Bičanić, A.; Pranjković, I.; Samardžija, M.. *Croatica*. Zagreb.

8.2. Internetski izvori:

1. Baza frazema IHJJ <http://frazemi.ihjj.hr/>
2. Hrvatski jezični portal <https://hjp.znanje.hr/>
3. Kožljak. *Istrapedia*. Vedran Kos, *Istarska enciklopedija*, 2005. objavljeno 2009., posljednja promjena 2022. (Maurizio Levak) <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/1471/kozljak> (pristupljeno 18.10.2023.)

8.3. Rječnici

1. Anić, V. (2003). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Priredila Ljiljana Jojić. Impresum. Novi Liber. Zagreb
2. Fink-Arsovski, Ž. (2006). *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Knjigra. Zagreb

3. Matešić, J. (1982). Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb. Školska knjiga
4. Menac, A., Fink-Arsovski, Ž. i Venturin, R. (2014). Hrvatski frazeološki rječnik. Zagreb. Naklada Ljevak
5. Vidović Bolt, I., Barčot, B., Fink-Arsovski, Ž., Kovačević, B., Pintarić, N., Vasung, A. (2017). Rječnik hrvatskih animalističkih frazema. Zagreb. Školska knjiga

SUMMARY

This graduate thesis deals with the topic of conceptual analysis of comparative phrases of the local speech of Kožljak. The paper begins by placing the local speech in the linguistic context and ends with a dictionary of comparative phrases.

The local language of Kožljak is part of the čakavski dialect, the ikavsko/ekavski dialect and the group of Čepić languages. The collected phraseological material testifies to the phonological and morphological characteristics of the mentioned linguistic context. In addition to defining dialectological features, the paper provides an introduction to the field of phraseology and comparative phrases. Approaches to phrase analysis are different. In this paper, a conceptual analysis was performed initially, followed by a shorter, semantic analysis.

KEY WORDS:

dialectology, phraseology, comparative idiomatic phrases, conceptual analysis